

Nota van wijziging

2021-2024

Inhoud

Inhoud	2
VOORWOORD.....	4
1. Corona in Leidschendam-Voorburg.....	7
1.1. De eerste coronagolf	7
1.2. De tweede coronagolf	9
1.3. De genomen maatregelen en de effecten hiervan	9
1.4. De voorlopige conclusies uit de monitor.....	12
1.5. Het handelingsperspectief	14
2. Nieuw beleid en intensiveringen.....	17
2.1. Bestemming van de opbrengsten verkoop Eneco.....	17
2.2. De uitvoering van het collegeprogramma.....	18
3. Financiële samenvatting.....	23
3.1. Toelichting van ontwikkeling van de begrotingssaldi.....	23
3.2. Het meerjarig beeld.....	24
3.3. Het beeld voor 2021	24
3.4. Ontwikkeling van de reserves	25
4. Het financieel perspectief 2021-2024	26
4.1. Bestuur en Ondersteuning	27
4.2. Veiligheid	31
4.3. Verkeer en Vervoer	32
4.4. Economie	36
4.5. Onderwijs	38
4.6. Sport, cultuur en recreatie	40
4.7. Sociaal Domein	43
4.8. Volksgezondheid en milieu.....	48
4.9. Bouwen en wonen (VHROSV).....	50
4.10. Algemene dekkingsmiddelen	51
4.11. Overhead	53
5. Nieuwe kredieten beschikbaar stellen	55
6. De reservepositie.....	56
7. Risico's en kansen	58
Bijlage: Toelichting ontwikkelingen gemeentefonds	60

VOORWOORD

Hierbij presenteren we u de Nota van Wijziging, behorende bij de programmabegroting 2021-2024. Een andere Nota van Wijziging dan in voorgaande jaren.

Dit heeft uiteraard alles met de coronacrisis te maken. Een crisis die in het voorjaar 2020 een noodpakket noodzakelijk maakte om de directe negatieve economische en maatschappelijke effecten in onze gemeente maximaal te beperken. Als college konden we al snel een pakket steunmaatregelen organiseren, omdat uw raad hiervoor het benodigde budget vrijwel direct beschikbaar stelde. Maar de effecten van de coronacrisis en de economische recessie die hieruit volgen, hebben ook in 2021 en verder een impact op de gemeentebegroting en op het gemeentelijk beleid.

De coronacrisis veroorzaakt veel onzekerheden. Maar dat de crisis effecten heeft op onze plannen voor de korte, middellange en lange termijn is duidelijk. Om meer tijd te hebben om de gevolgen in te kunnen schatten, is de kadernota vervangen door een beleidsarme kaderbrief en is ook de begroting beleidsarm. Deze Nota van Wijziging is daardoor omvangrijker dan gebruikelijk. Er zijn nog steeds veel onzekerheden, maar onze ambities veranderen niet.

Want de ambities uit het coalitieakkoord 'Samen aan zet' blijven staan. Dat betekent dat we blijven investeren in onze samenleving; in onze inwoners, organisaties, verenigingen en instellingen. We blijven inzetten op het verbeteren van de afvalinzameling, duurzaamheid in de breedste zin van het woord, dus ook het anders inrichten van de openbare ruimte, meer groen en daardoor meer recreatie in de directe omgeving, op een betere aansluiting tussen zorg en onderwijs, op economische ontwikkeling, op het begeleiden van inwoners naar (regulier) werk en op bereikbaarheid en mobiliteit. Uitgestelde keuzes bij de begroting pakken we nu op, zoals de parkeergarage aan de Rijnlandstraat en een parkeerterrein aan de Leidsekade/ Venestraat, om de parkeerdruk in en om het Damcentrum en Leidschendam-Zuid te verminderen. Ook blijven we passende zorg leveren voor alle mensen die dat nodig hebben en hebben we aandacht voor de jongeren en ouderen.

Dit alles wel met een realiteitscheck. Die is nodig omdat we inmiddels ook in een economische recessie zitten. Het is nu alleen nog te vroeg om de hele omvang van de crisis en de recessie te overzien en precies alle gevolgen te voorspellen. Het is ook nog onduidelijk hoe de verspreiding van het coronavirus zich verder zal ontwikkelen. Een tweede golf is bij het schrijven van deze Nota van Wijziging al een feit. Wanneer zal deze voorbij zijn? Komt er een vaccin, en zo ja, wanneer is dat beschikbaar? Ondanks, of juist vanwege, deze onzekerheden vinden we het belangrijk om te blijven investeren om de lokale economie en de sociale infrastructuur overeind te houden. We kiezen er daarom voor om een deel van de Eneco-middelen beschikbaar te houden voor het opvangen van de economische en sociale gevolgen van de coronacrisis en recessie.

Beschermen en versterken van de lokale economie

We zorgen ervoor dat vrij ondernemerschap de ruimte blijft krijgen die het verdient. Ondernemerschap is de basis van onze welvaart. Welvaart creëert de mogelijkheden om te wonen en te recreëren. We werken daarom aan een mix van (sociale) woningbouw, werken, recreëren. Dat betekent dat winkelgebieden, ondernemersklimaat en de kwaliteit van de leefomgeving in samenhang worden ontwikkeld, gestimuleerd en gefaciliteerd.

De grote vraag hierbij is hoe we dit het beste kunnen doen nu de coronacrisis ook voor een nieuwe realiteit lijkt te zorgen. Zonder dat we precies kunnen voorspellen hoe die eruitziet. Maar we hebben ook handvatten. De duurzaamheidstransitie blijft een maatschappelijke prioriteit. Daarom zetten we in om ondernemers te helpen om groener uit de crisis te komen. Ook versnellen we het beleid uit de detailhandelsvisie om kernwinkelgebieden compacter te maken zodat ze aantrekkelijker worden.

Bereikbaarheid en mobiliteit is een belangrijke factor voor economische ontwikkeling. We gaan daarom een aantal investeringen in 2021 in gang zetten, zowel voor automobilititeit als voor openbaar vervoer. En dat doen we ook innovatief. Denk hierbij aan de OV-shuttle van station Mariahoeve naar Westfield Mall of the Netherlands.

Wat de coronacrisis ook gaat betekenen voor onze maatschappij, er blijven belangrijke lange termijn maatschappelijke opgaven waar de gemeente een rol in speelt. De duurzaamheidstransitie is al genoemd en ook mobiliteit en bereikbaarheid blijven investeringen vragen. Maar ook adequate onderwijshuisvesting en het mogelijk maken dat mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen, zijn kostbare lange termijn opgaven. Daarom leggen we uit de opbrengst van de Eneco-middelen reserves aan om te investeren in de toekomst. Voor duurzaamheid, voor mobiliteit en bereikbaarheid, voor onderwijs. En voor een krachtig herstel uit de recessie.

De sociale infrastructuur én de samenleving overeind houden

Het is onze taak om te zorgen dat de sociale infrastructuur overeind blijft staan, maar ook meebeweegt met de realiteit. De sociale infrastructuur wordt gevormd door organisaties op het gebied van economie, welzijn, cultuur en sport. Deze structuur is essentieel voor de leefbaarheid en het welzijn van onze inwoners, om mensen aan het werk te krijgen en te houden en om financiële problemen op te lossen en te voorkomen. En om aandacht te hebben voor elkaar.

De crisis heeft laten zien dat kwetsbare groepen ook écht kwetsbaar zijn en dat er nieuwe groepen kwetsbare inwoners ontstaan, zoals de ZZP'ers en jongeren. De kansenongelijkheid in de maatschappij dreigt toe te nemen. Het risico bestaat dat veel kinderen de rest van hun leven met de gevolgen van armoede in hun jeugd moeten leven. Onze inzet zal gericht zijn om dat zoveel mogelijk tegen te gaan, onder andere door ouders aan te sporen om financiële problemen in een vroeg stadium aan te pakken.

Werk is de sleutel tot participatie en welvaart. In een recessie is het aan het werk houden van mensen dan ook een belangrijke pijler voor een vitale gemeente. We blijven daarom inzetten op het aan het werk houden van mensen, of ze snel weer aan het werk krijgen. We monitoren nauwkeurig of de recessie zodanig gaat uitpakken dat nog meer inzet nodig is. Ook zetten we schuldhulpverlening in voor ondernemers.

Cultuur en sport zijn een belangrijk onderdeel van de sociale infrastructuur. Zij hebben het extra lastig in deze tijd om overeind te blijven. We blijven deze sectoren ondersteunen en helpen bij de toekomstgerichte doorontwikkeling.

Ondersteunen zelfredzaamheid inwoners

Tijdens de crisis bleek dat ouders en jeugdigen in bepaalde gevallen zelfredzamer zijn dan voorheen werd aangenomen, maar soms ook kwetsbaarder bleken. We willen de zelfredzaamheid blijven bevorderen, maar ook helpen waar nodig. Tegelijkertijd hebben we ook oog voor de toenemende inkomens- en schuldenproblematiek van nieuwe groepen (ondernemers, ZZP'ers, jongeren) die

kwetsbaar bleken en ondersteuning nodig hebben. De gemeente faciliteert hierbij. Net als de gemeente de samenleving faciliteert om samen te werken, oog voor elkaar te hebben en elkaar steun te bieden waar dat nodig is.

Tot slot

In deze Nota van Wijziging geven wij aan hoe wij als bestuur in deze tijd van onzekerheid toch voortgang blijven boeken met het creëren van een nog vitalere samenleving, maar ook rekening houden met de negatieve gevolgen van de crisis en recessie die nog in het verschiet liggen. We doen de investeringen waarvan we al weten dat ze nodig en nuttig zijn, en we staan klaar om nieuwe ontwikkelingen het hoofd te bieden.

We blijven samen aan zet, vooral in tijden van grote onzekerheid.

Met vriendelijke groet,
Het college van burgemeester en wethouders,
Klaas Tigelaar
Astrid van Eekelen
Juliette Bouw
Floor Kist
Nadine Stermerdink
Jan-Willem Rouwendal

1. Corona in Leidschendam-Voorburg

1.1. De eerste coronagolf

In maart van dit jaar brak het coronavirus uit. Dit heeft geleid tot een crisis van ongekeerde omvang, die alle aspecten van onze samenleving raakt. De raad en het college hebben voor het bestrijden van de crisis een Bestemmingsreserve corona gecreëerd om met kracht de directe gevolgen van de crisis te bestrijden. Daarbij zijn drie doelstellingen geformuleerd: de sociale infrastructuur én de samenleving overeind houden, het beschermen van de lokale economie en het ondersteunen van de zelfredzaamheid van inwoners. Om zicht te krijgen op de crisis wordt vanaf half maart een groot aantal effecten hiervan gemeten voor Leidschendam-Voorburg, voor zover deze effecten overzien en gemeten kunnen worden¹. De doelstellingen van raad en college hebben ook gediend als uitgangspunt voor de onderwerpen en de opzet van de monitor. In de monitor zijn voor deze onderwerpen ook de landelijke en regionale trends bekeken, zodat er een beeld is ontstaan van onze gemeente na de eerste crisismaanden.

Covid-19 heeft qua besmettingen in de eerste maanden (maart, april, mei, juni en juli) mild toegeslagen in Leidschendam-Voorburg. Dat verandert in augustus als Leidschendam-Voorburg in één week zwaar getroffen wordt door een aantal corona gerelateerde sterfgevallen. Relatief gezien (het aantal besmettingen per 100.000 inwoners) heeft Leidschendam-Voorburg vanaf eind augustus structureel meer besmettingen dan landelijk gemiddeld.

Medio september is de tweede golf begonnen en bevindt Leidschendam-Voorburg zich in één van de regio's met de meeste besmettingen. Het actuele beeld begin oktober is dat het aantal besmettingen nu exponentieel stijgt.

Er zijn ook ernstige economische effecten. Met een stevige recessie tot gevolg. De economische krimp in de Provincie Zuid-Holland is minder sterk dan landelijk². Dit komt onder andere doordat er relatief veel mensen in zorg & welzijn en het openbaar bestuur werken, sectoren waar geen of nauwelijks krimp plaatsvindt.

Een terugval van de werkgelegenheid is onvermijdelijk. Volgens de basisraming van CPB stijgt de werkloosheid landelijk tot 4,4% in 2020 en 6,5% in 2021.

- Eénderde van de werknemers in Nederland werkt in een krimpsector waar de werkgelegenheid sterk daalt en loopt dus 'gevaar';
- De meeste banen zullen verdwijnen in de zakelijke dienstverlening, horeca, cultuur, sport & recreatie, sierteelt en luchtvaart;
- Uitzend- en oproepkrachten worden het hardst geraakt.

Bij het aantal WW-uitkeringen in Leidschendam-Voorburg is over de afgelopen maanden vooralsnog een voorzichtige positieve trend te zien. Hoewel het aantal uitkeringen hoger is dan aan het begin van het jaar, vlakt de toename van het aantal uitkeringen vanaf april in mei af en laat in juni een lichte daling zien. Het is de verwachting dat de grootste toename in de werkloosheid nog moet komen. Ook tijdens de financiële crisis in 2008 was er sprake van een vertraging van de effecten van de crisis op de economie. Nu gebeurt dat ook, doordat bedrijven in eerste instantie een beroep kunnen doen op steunmaatregelen, reserves en leningen, maar op lange termijn alsnog moeten reorganiseren of failliet kunnen gaan. Op dit moment zijn er minder faillissementen dan vorig jaar. Het is mogelijk dat de huidige steunmaatregelen bedrijven draaiende houden die onder normale omstandigheden al failliet waren gegaan.

Waar op 1 januari 2020 het bijstandbestand 1.756 uitkeringen omvatte, was dit op 31 juli 1.838. Daarmee ligt het aantal bijstandsuitkeringen boven het niveau van 2019. Wel is er vanaf juni sprake

1 Monitor ontwikkelingen en maatregelen Corona, Leidschendam-Voorburg, augustus 2020

2 Het CPB geeft in de basisraming aan dat de economie in 2020 zal krimpen met 5,1%

van een lichte daling. Het is echter aannemelijk dat het bijstandsbestand de komende periode gaat en blijft stijgen. Door de impact van de coronacrisis op de werkgelegenheid verandert de samenstelling van het bijstandsbestand. Mogelijk neemt bijvoorbeeld het aantal jongeren in de bijstand toe, ook omdat zij relatief vaak werkzaam zijn in getroffen sectoren zoals de horeca en vaak onvoldoende WW-rechten hebben opgebouwd en/of niet in aanmerking komen voor de landelijke compensatieregelingen.

De inzet van re-integratietrajecten heeft in de maanden maart en april geen of beperkt doorgang kunnen vinden als gevolg van de lockdown. Het aantal plaatsingen naar werk is afgenomen van 247 in de maanden januari tot en met juli van 2019, naar 139 in dezelfde periode in 2020. Het is echter niet onwaarschijnlijk dat er nog een inhaaleffect optreedt.

Sinds maart 2020 is de gemeente ook verantwoordelijk voor de uitvoering van de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Voor Tozo 1 heeft Leidschendam-Voorburg in totaal 1.603 aanvragen levensonderhoud en 135 aanvragen bedrijfskapitaal verwerkt. Daarbij kwamen ook 446 aanvragen levensonderhoud en 33 aanvragen bedrijfskapitaal voor de gemeente Voorschoten, en respectievelijk 514 en 41 aanvragen voor de gemeente Wassenaar. Voor Tozo 2 waren dit tot aan 27 september 365 verlengingsaanvragen levensonderhoud, 73 nieuwe aanvragen levensonderhoud en 50 aanvragen bedrijfskapitaal voor Leidschendam-Voorburg. Voor de gemeente Voorschoten ging het om 78 verlengingsaanvragen 15 nieuwe aanvragen levensonderhoud en 8 aanvragen bedrijfskapitaal. Voor wat betreft de gemeente Wassenaar betrof het 111 verlengingsaanvragen, 8 nieuwe aanvragen levensonderhoud en 10 aanvragen bedrijfskapitaal.

Per 1 oktober is Tozo 3 ingegaan. De regeling loopt tot en met 30 juni 2021. De aanvullende eisen die oorspronkelijk door zouden worden gevoerd, zoals een vermogensgrens, zijn komen te vervallen. De partnertoets is wel in stand gebleven. Daarmee wordt het verwachte aantal aanvragen vergelijkbaar met die voor Tozo 2, al kent Tozo 3 wel een langere looptijd. Voor Tozo 3 geldt tevens dat ondernemers zich vanaf 1 januari 2021 moeten heroriënteren op de arbeidsmarkt. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat zij zich richten op werk in loondienst, of op een andersoortige onderneming. Hoe zij hierbij gefaciliteerd worden, wordt op dit moment op landelijk niveau uitgewerkt. Mogelijk krijgt de gemeente ook een rol in de begeleiding van ondernemers.

Er zijn iets meer aanvragen bijzondere bijstand dan in dezelfde periode vorig jaar, maar de afwijking is (nog) klein. Het is aannemelijk dat het beroep op de minimaregelingen in de toekomst toe zal nemen. Dit enerzijds door een stijging van het bijstandsbestand, maar ook door een mogelijke toename van het aantal inwoners dat te maken heeft met inkomensverlies en mogelijk onder de door de raad bepaalde 130% van de bijstandsnorm zakt zonder bijstandsafhankelijk te zijn.

De aanvragen voor schuldhulpverlening zijn direct na de coronacrisis sterk gedaald. Hoewel het aantal aanmeldingen sindsdien weer is toegenomen, is het nog niet vergelijkbaar met het aantal inwoners dat zich begin 2020 (januari en februari) meldde. De schuldhulpverleningstrajecten hebben in de maanden maart en april niet stilgelegen.

Vooralsnog is onduidelijk hoe de aantallen zich verder zullen ontwikkelen binnen Leidschendam-Voorburg. Op landelijk niveau wordt een aanzienlijke stijging van het aantal aanmeldingen verwacht. Waar in 2019 circa 1,3 miljoen huishoudens met schulden te maken had, stijgt dit in de prognoses in 2021 naar circa 1,5 tot 2,6 miljoen huishoudens. Dit is een stijging variërend van 15% tot bijna 100%. Ook hier zal de samenstelling van het cliëntenbestand deels veranderen³.

Veel winkeliers (vooral non-food retail, zoals kledingwinkels) worden hard geraakt. Er is minder bezoek aan hoofdwinkelcentra. Consumenten winkelen meer gericht en vaker alleen, het liefst in de vertrouwde omgeving. Het funshoppen neemt af. De omzet van MKB non-food ondernemers is

³ "COVID-19 en schuldenproblematiek in Nederland", Deloitte en SchuldenLabNL, juni 2020

landelijk sterk gedaald. Er wordt meer online gekocht. Voor een deel gaat het om een definitieve verschuiving van fysieke naar online omzet. Veel winkels gaan naar verwachting hun deuren sluiten:

- Circa 15% van horeca en non-food retail ondernemers (MKB én GWB) verdwijnt naar verwachting het komende jaar;
- De leegstand zal het komende jaar naar verwachting stijgen van 7% naar 19%⁴.

Het aantal faillissementen lag in de regio in april en mei lager dan normaal in deze tijd van het jaar. In juni is een stijging te zien, waarmee het aantal faillissementen op het normale niveau ligt. De verwachting is dat het aantal toeneemt als de financiële overheidssteun minder wordt of helemaal wegvalt.

De food-sector heeft de afgelopen maanden bovengemiddeld goed gedraaid. De andere sectoren maakten in maart en april een diepe duikeling, die voor de horeca tot en met mei aanhield. De branches herstellen zich, maar de horeca loopt daar nog (wat) bij achter (juni).

1.2. De tweede coronagolf

Een tweede golf heeft zich bij het schrijven van deze Nota van Wijziging al aangediend en het is onduidelijk hoe lang deze zal aanhouden. Komt er een vaccin, en zo ja, wanneer is deze beschikbaar? De huidige situatie kan nog verergeren als er in de herfst/winter vanwege een toename van het aantal besmettingen strengere maatregelen en contactbeperkingen van kracht zijn.

Bij grootschalige nieuwe contactbeperkingen wordt een krimp van de economie verwacht van 6,2% in 2020 (zonder extra contactbeperking wordt een krimp van 5,1% verwacht) en neemt de werkloosheid landelijk verder toe: tot 4,8% in 2020 en 10% in 2021 (zonder extra contactbeperking loopt werkloosheid tot 4,4% op in 2020 en 6,5% in 2021)⁵.

Nieuwe contactbeperkingen zijn bovendien van grote invloed op de uitvoering van activiteiten zoals groepsbegeleiding van dementerende ouderen, huishoudelijke ondersteuning, huisbezoeken, handhaving in het sociaal domein, interventies met de Persoons Gerichte Aanpak (PGA) en op het theaterbezoek en de evenementen.

1.3. De genomen maatregelen en de effecten hiervan

Vanaf het begin van de coronacrisis heeft het college een groot aantal maatregelen genomen om de effecten te bestrijden. In de eerste weken lag vooral de focus op de gezondheidscrisis, maar na het beschikbaar stellen van budget uit een corona Bestemmingsreserve kon het college doorpakken om de negatieve maatschappelijke, sociale en economische gevolgen te bestrijden met diverse (steun)maatregelen. De maatregelen hebben zeker ook effect gehad. Een definitief oordeel geven over de effecten van de maatregelen terwijl de gevolgen van het coronavirus nog steeds voelbaar zijn, is niet mogelijk. Bovendien kunnen de effecten die nu behaald zijn, tenietgedaan worden naarmate de coronacrisis langer duurt. Ondanks dat is het wel mogelijk om effecten die op dit moment waarneembaar zijn, te identificeren.

Acties en steunmaatregelen

Er zijn verschillende acties ondernomen om de gevolgen van de coronacrisis te bestrijden en op te vangen:

- Opschaling van gebruikelijke werkzaamheden;
- Regionale samenwerking;

4 Bron: Retail Postcorona Impactanalyse, juli 2020

5 Bron: CPB Augustusraming 2020-2021, 17 augustus 2020; Coronamonitor Zuid-Holland #8, 9 juli 2020; UWV, 7 mei 2020.
Coronacrisis: impact op de werkgelegenheid verschilt per sector.

- Ondersteuning bij nationale maatregelen;
- Interne maatregelen;
- Specifiek gemeentelijk beleid.

Opschaling werkzaamheden

Er is extra inzet van de leerplichtambtenaren geweest om contact tussen school en onbereikbare kinderen te herstellen. Er zijn noodopvangplaatsen voor kinderen met ouders in cruciale beroepen gecreëerd, in samenwerking met scholen en kinderopvang. Er is extra inzet van BOA's geweest voor controle op onder meer de 1,5-meter afstand. Er zijn verkeersregelaars ingehuurd om de veiligheid in Vlietland te garanderen door drukte te voorkomen. Er zijn intensieve contacten tussen de gemeente en de verschillende zorginstellingen geweest en er zijn meer aanvragen binnengekomen en behandeld voor onder meer bijstand en bijzondere bijstand.

Regionale samenwerking

Tijdens de coronacrisis is het overleg in regionaal verband opgevoerd op verschillende gebieden:

- Veiligheid (via de Veiligheidsregio en Regionaal Beleidsteam);
- Economie (via de MRDH en Regio Haaglanden onder regie van de gemeente Den Haag);
- Jeugd (binnen de GR H10);
- Onderwijs (Taskforce onder regie van de Veiligheidsregio);
- Zorg (via GGD Haaglanden).

Ondersteuning bij nationale maatregelen

Voor de uitbetaling van de bedragen in het kader van Tozo 1 en Tozo 2 zijn extra mensen ingezet afkomstig van andere afdelingen van de gemeentelijke organisatie.

Interne maatregelen

Om de gemeentelijke taken zo veel mogelijk doorgang te laten vinden, zijn voor de interne organisatie verschillende maatregelen genomen, zoals de aanschaf van beschermingsmaterialen voor onder meer gemeentelijk servicecentrum, versnelde aanschaf van licenties voor de samenwerkings- en vergadertool Teams en aanschaf van hulpmiddelen om 1,5 meter afstand binnen gemeentepanden te kunnen ondersteunen.

Specifiek gemeentelijk beleid

Op 24 maart 2020 (raadsbrief 1659) heeft het college een pakket van steunmaatregelen aangekondigd. Door middel van raadsvoorstel 1680 Uitvoering steunmaatregelenpakket heeft het college de raad verzocht om hiervoor een budget van € 5.000k beschikbaar te stellen. Op 9 april 2020 heeft de raad unaniem ingestemd met de instelling van een corona Bestemmingsreserve ter grootte van € 5.000k. Doel van dit pakket was en is om de lokale samenleving te ondersteunen om zo goed mogelijk om te gaan met de uitdagingen waar de coronacrisis hen voor stelt.

Het steunpakket is gericht op drie doelstellingen:

1. Sociale infrastructuur beschermen: organisaties met een publieke taak (sport, cultuur, zorg en welzijn) zoveel mogelijk overeind houden;
2. Economische schade beperken: banen en bedrijven in Leidschendam-Voorburg zoveel mogelijk behouden;
3. Zelfredzaamheid inwoners ondersteunen: beperkingen in het geven/ontvangen van onderwijs en zorg zoveel mogelijk ondervangen.

Deze maatregelen zijn gericht op vele verschillende doelgroepen:

- Kinderen/ leerlingen;
- Gezinnen in de bijstand;
- Ondernemers en zzp-ers;

- Sportverenigingen;
- Culturele instellingen;
- Maatschappelijke organisaties;
- Gebruikers Wmo;
- Gebruikers leerlingenvervoer.

Ad 1) Sociale infrastructuur beschermen

Sportverenigingen, culturele instellingen en maatschappelijke organisaties zijn gesteund door middel van:

- Huurkijtschelding/ huurcompensatie;
- Bijdragen om exploitatietekorten op de begroting op te vangen;
- Een bijdrage bij de organisatie van activiteiten voor jongeren 12-18 tijdens de zomervakantie;
- Ondersteuning van de lokale media.

Ad 2) Economische schade beperken

Vanuit de Rijksoverheid zijn veel maatregelen om de economische schade te beperken, onder meer via Tozo 1, 2 en 3.

Het college heeft enkele specifieke maatregelen genomen:

- Oprichting van een economische denktank;
- Ruimte bieden voor een vergroting van de terrassen bij de horeca;
- Kwijtschelding van bepaalde leges;
- Vergroting van de venstertijden voor winkels;
- Ondersteuning van marktinitiatieven;
- Beschikbaarstelling van reclame-ruimte op A0-borden;
- Schuldhulpverlening voor ondernemers.

Ad 3) Zelfredzaamheid inwoners ondersteunen

Maatregelen om mensen van alle leeftijden de kans te geven zichzelf te blijven ontwikkelen en voor zichzelf te kunnen zorgen, zoals:

- Ondersteuning van de lokale Voedselbank;
- Beschikbaar stellen van laptops aan leerlingen voor onderwijs op afstand;
- Vergroten van de openingstijden van het Sociaal Servicepunt;
- Ondersteunen van de plaatsing van de bezoekcabines bij verpleeg- en verzorgingstehuizen.

Effecten voor de sociale infrastructuur

Sportverenigingen zijn een belangrijk onderdeel van de sociale infrastructuur. De huurkijtschelding, of huursubsidie, die aan sportverenigingen is verstrekt, is er dan ook op gericht om de dalende inkomsten van sportverenigingen te compenseren. De compensatie moet de verenigingen helpen overleven; ook de komende periode nu verschillende sportverenigingen te kennen geven dat leden zich uitschrijven.

Door de huursubsidie/ huurkijtschelding en de dekking van het exploitatietekort van de musea, kunnen de musea hun activiteiten zoveel mogelijk voortzetten, ook nu opening voor een beperkt aantal bezoekers niet altijd rendabel is. Hiermee wordt de kans verhoogd dat de musea hun geplande activiteiten na de corona-periode weer snel kunnen oppakken.

Wijkverenigingen zagen hun inkomsten afnemen (geen barinkomsten meer, geen deelnemersbijdragen voor activiteiten). Door de huurkijtschelding, of huursubsidie, hebben de afnemende inkomsten geen gevolgen gehad voor de activiteiten van de verenigingen op (middel-) lange termijn. Door de financiële steun aan de theaters, zowel voor huur als exploitatietekort, hebben de theaters een goede uitgangspositie voor de verregaande samenwerking.

Effecten voor de lokale ondernemers/economie

Door de vergroting van de terrassen heeft het college het voor de horeca mogelijk gemaakt om onder deze moeilijke omstandigheden extra klandizie aan te trekken tijdens de mooie zomermaanden. Met input vanuit de economische denktank en van lokale ondernemers wordt gewerkt aan een nieuwe ruimtelijke economische visie met verdere participatie vanuit de ondernemers. Er is extra aandacht voor de lokale ondernemers door de ondersteuning van marktinitiatieven. De winkelcentra zijn ondersteund door mee-financiering van betere signalering (van 1,5-meter maatregel) en er is een intensievere samenwerking met ondernemersfondsen en horecaondernemers. Tenslotte is een vangnet voor ondernemers ingericht; zo krijgen ondernemers in financiële nood een extra kans om hun onderneming alsnog voort te kunnen zetten.

Door corona konden veel evenementen niet doorgaan. Een aantal is doorgegaan in aangepaste vorm zoals bijvoorbeeld de Vlietdagen. De komende periode wordt gekeken wat binnen de op dat moment geldende regels mogelijk is. Niet uitgegeven budgetten als gevolg van corona houden we beschikbaar in 2021.

Cultuur is een belangrijk onderdeel van de sociale infrastructuur. De cultuursector staat onder druk door de coronacrisis. Dit is een uitdaging voor het cultureel ondernemerschap. De gemeente ondersteunt de cultuursector waar mogelijk zodat deze voor de toekomst behouden blijft.

Effecten voor de zelfredzaamheid van inwoners

De plaatsing van de bezoekcabines heeft bij de bewoners van de verpleeg- en verzorgingstehuizen een positief effect gehad op hun algehele welzijn. Door de tabletregeling hebben meer leerlingen in de periode van thuisscholing mee kunnen doen met de digitale lessen. Hierdoor is de achterstand die zij mogelijk op school hebben opgelopen beperkt gebleven, of voorkomen. Er is doorbetaald aan aanbieders van leerlingenvervoer en de Wmo, waardoor de beschikbaarheid van deze diensten na de corona-periode gewaarborgd blijft. Hetzelfde geldt voor de aanbieders van jeugdhulp.

1.4. De voorlopige conclusies uit de monitor

Om zicht te krijgen op de crisis wordt vanaf half maart een groot aantal mogelijke effecten hiervan gemeten voor Leidschendam-Voorburg, voor zover deze effecten overzien en gemeten kunnen worden⁶. De monitor schetst in de eerste plaats een beeld van de (te verwachten) gevolgen van de corona-uitbraak voor de gemeente Leidschendam-Voorburg. Waar mogelijk worden gegevens op lokaal niveau gepresenteerd. Daar waar lokale gegevens niet voorhanden zijn, geeft de monitor een landelijk of regionaal beeld. In de beeldvormende Raad van 15 september zijn deze monitor en zijn de eerste voorlopige conclusies besproken. Hieronder een verdere uitwerking van die voorlopige conclusies.

Voorlopige conclusie 1: Stilte voor de storm

De impact van de coronamaatregelen (1,5- meter afstand houden, bij klachten thuisblijven, zoveel mogelijk vanuit huis werken, sluiting van scholen, horeca, bioscopen enz.) op de lokale economie is groot. De precieze impact is nog lastig in te schatten. De meeste mensen en ondernemers weten zich nu nog wel te redden. Dit verandert als hun reserves opraken en de ondersteuning vanuit de overheid wegvalt. De voorzichtige verwachting is dat er nog een stijging komt van het aantal faillissementen en aanvragen voor inkomensvoorzieningen en schuldhulpverlening. Grotere groepen krijgen dan te maken met een lager inkomen en/of hebben meer moeite met rondkomen terwijl er juist nu minder kansen zijn op de arbeidsmarkt.

De angst om baan en inkomen te verliezen is in Nederland groot onder ZZP'ers, uitzendkrachten en werkzoekenden⁷. Daarnaast zijn veel kleinere bedrijven bang dat zij de coronacrisis niet overleven.

⁶ Monitor ontwikkelingen en maatregelen Corona, Leidschendam-Voorburg, augustus 2020

⁷ Bron: G. Engbersen & T. Wentink (Red.) (2020). De bedreigde stad. De maatschappelijke impact van COVID-19 op Rotterdam. Rotterdam: Kenniswerkplaats Leefbare wijken.

De horeca heeft forse klappen gekregen. De meeste horecaondernemers hebben een bestel- en/of afhaaldienst opgezet en blijven daarnaast open, met vaak minder plaatsen. De afhaaldienst compenseert niet voor verliezen, als het stilvallen van verkoop van drank, waarop een grotere marge zit dan op gerechten. Een groot aantal zaken is nog steeds verliesgevend.

Er wordt al langere tijd gesproken over de groeiende kloof tussen arm en rijk, hoogopgeleid en laagopgeleid etc. in de Nederlandse samenleving. De coronacrisis draagt bij aan deze negatieve ontwikkeling.

De coronacrisis heeft er inmiddels voor gezorgd dat de dienstverlening op het gebied van werk en inkomen herzien moet worden. Een economische recessie is een feit. De werkloosheid neemt toe. Meer inwoners zien zich gedwongen om een beroep te doen op één of meer regelingen, zoals de Tozo, de Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW), of de bijstand. De verwachting is dat de grootste toename in de werkloosheid nog moet komen; ook tijdens de crisis van 2008 was er sprake van een vertraagde reactie van de economie.

Naar verwachting neemt het aantal faillissementen de komende periode toe. Vanwege de (verder) beperkende maatregelen, het aflopen/versoberen van landelijke steunmaatregelen en het veranderde winkelgedrag. Dit heeft belangrijke gevolgen voor de lokale economie, de ondernemers en de winkelgebieden in Leidschendam-Voorburg. Zo is leegstand van winkel- en horecapanden een reële dreiging.

Voorlopige conclusie 2: Toename sociale problemen

De bestaanszekerheid van velen komt in gevaar. Bestaande kwetsbare groepen worden het hardst geraakt: ouderen, laag geletterden, dak- en thuislozen, mensen met een migratieachtergrond, arbeidsbeperking of GGZ-problematiek. De impact is het grootst bij gezinnen en personen waar sprake is van gestapelde problemen (multi-problematiek). Daarnaast wordt er een hausse aan (uitgestelde) hulpaanvragen verwacht.

Door de crisis ontstaat er ook een grote groep nieuwe kwetsbaren met financiële problemen. Met name jongeren, zelfstandigen, arbeidsmigranten en flexwerkers. Deze kwetsbaarheden stapelen zich sneller op in wijken met reeds grote opgaven ten aanzien van onderwijs, criminaliteit, veiligheid, gezondheid en armoede. Voor Leidschendam-Voorburg geldt dit in elk geval voor de wijken in Leidschendam-Noord.

Er is nog weinig zicht op de ontwikkeling van onderwijsachterstanden. En hoe deze te bestrijden indien zich deze meer voordoen dan voorheen. De gelden die normaal van het Rijk worden gekregen voor de bestrijding van onderwijsachterstanden moeten wellicht ook anders aangewend worden om effectief te kunnen zijn.

Voorlopige conclusie 3: Toename gezondheidsverschillen

Er zijn zorgen over de fysieke en mentale gezondheid van kwetsbare groepen. Bovendien is er onvoldoende zicht op nieuwe groepen kwetsbare inwoners. Weliswaar zijn er tot nog toe veel minder zorgaanvragen ingediend, maar er zijn signalen dat met name eenzaamheid, depressie en angstklachten zijn toegenomen. Het ligt voor de hand dat deze ontwikkelingen ook voor Leidschendam-Voorburg optreden, maar de mate waarin is nog onduidelijk.

Voorlopige conclusie 4: Stijging aanvragen jeugdhulp zet door

Het aantal aanvragen voor jeugdhulp via andere verwijzers dan de gemeente daalde sterk in maart. Vanaf juni trekt het aantal weer aan. Deze trend zette door in juli. Het aantal aanvragen bij de gemeente ligt een stuk hoger dan gebruikelijk in deze periode van het jaar. De verwachting is dat voor een aantal jeugdigen de omvang van de problemen groter is geworden en inzet van zwaardere vormen van jeugdhulp nodig is.

Voorlopige conclusie 5: De stijging in Wmo-aanvragen vlakt af

In maart en april daalde het aantal Wmo-aanvragen. Vanaf april is er sprake van een stijging van het aantal aanvragen voor een Wmo voorziening. Nadat het aantal in juni op het gebruikelijke niveau is gekomen, vlakt de toename weer af. De afname aan het begin van de crisis komt enerzijds doordat sommige cliënten de huishoudelijke ondersteuning zelf stop hebben gezet en inwoners de hulpvraag mogelijk uitstelden. Anderzijds waren ook niet alle vormen van zorg/hulp mogelijk binnen de RIVM-richtlijnen. Toen bezoek aan instellingen weer mogelijk werd en dagbesteding weer stapsgewijs werd opgestart, kregen inwoners vertrouwen. Ook kwamen er weer meer meldingen via andere hulpverleners die een hulpbehoefte signaleerden.

Voorlopige conclusie 6: (Landelijk) meer verzet en 'nieuwe' criminaliteit

Er is een afname van het draagvlak voor coronamaatregelen onder burgers (met name jongeren). Het verzet tegen de maatregelen neemt toe. Dat is te zien in jeugdoverlast, spanningen tussen jongeren en opsporingsambtenaren bij handhaving, een toenemende kans op escalaties en spanningen tussen burgers vanwege gedrag in relatie tot coronamaatregelen.

De gelegenheidsstructuur voor criminaliteit en overlast verandert fundamenteel. Er is meer gedigitaliseerde criminaliteit. De georganiseerde criminaliteit kan aantrekkelijk zijn voor jongeren en ondernemers die in financiële problemen komen en er ontstaan nieuwe vormen van georganiseerde criminaliteit op lokaal niveau.

De werkwijze van professionals in het domein van de Openbare Orde en Veiligheid (OOV) is ingrijpend veranderd. Het contact met uiteenlopende doelgroepen is afgenomen en interventies, bijvoorbeeld in het kader van Persoons Gerichte Aanpak (PGA), kunnen slechts moeizaam worden uitgevoerd.

Voorlopige conclusie 7: (Lokaal) overlast is anders

Sinds half maart wordt er veel meer thuisgewerkt en meer geklust dan voorheen: veel achterstallig onderhoud aan tuinen en woningen is ingehaald. In maart leidde dit tot een sterke stijging van het aantal meldingen van geluidsoverlast. Deze sterke stijging heeft zich in juni gestabiliseerd. Het ligt echter nog steeds boven het niveau van 2019. De sterke stijging van overlast van personen in mei is in juni weer wat gedaald. Het ligt daarmee nog iets boven het niveau van 2019.

De politiecijfers omtrent jeugdoverlast liggen op hetzelfde niveau als in 2019. Er lijkt geen sprake te zijn van een corona-effect. Signalen vanuit het jongerenwerk en de Lokale Kamer duiden er echter op dat de overlast van jeugd is toegenomen. Ook zijn de groepen jongeren groter dan eerder. De meldingen personen met verward gedrag is in mei en juni gestegen. Dit is vergelijkbaar met het aantal meldingen in 2019.

Voorlopige conclusie 8: (Lokaal) Onduidelijk beeld over huiselijk geweld

Er zijn de afgelopen maanden (tot en met juni) niet meer meldingen van huiselijk geweld bij de politie binnengekomen dan in dezelfde periode van het vorige jaar. Er zijn in de afgelopen maanden ook niet meer huisverboden opgelegd dan in dezelfde periode vorig jaar. Er zijn wel signalen dat er mogelijk sprake is van verborgen huiselijk geweld.

1.5. Het handelingsperspectief

De coronamonitor geeft een beeld van de staat van Leidschendam-Voorburg op dit moment. Met deze Nota van Wijziging is het net zo belangrijk om ook vooruit te kijken. Echter, de precieze gevolgen van de gezondheidscrisis en economische crisis op de lange termijn zijn nog erg onzeker.

We stellen daarom voorlopig vast dat de maatschappelijke, sociale en economische aandachtspunten voor de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis in de nabije toekomst, de volgende zijn:

1. Inspelen op het veranderende winkelgedrag. Consumenten winkelen meer gericht en vaker alleen, het liefst in de vertrouwde omgeving. Het funshoppen neemt af. Digitaal winkelen neem toe. Investeren in toekomstbestendige winkelgebieden wordt hierdoor belangrijker;
2. Een aantrekkelijke vestigingsplaats voor midden- en kleinbedrijf blijven. Op een aantal van onze bedrijventerreinen loopt de kwaliteit en ruimtelijke uitstraling van de private panden terug en door gefragmenteerd bezit lijkt de investeringsbereidheid om de panden courant te houden achter te blijven. Mits er sprake is van voldoende draagvlak onder de betrokken vastgoedeigenaren zou een verkenning naar clustering van bedrijvigheid op een alternatieve plek tot de mogelijkheden behoren. Een plek die meer ruimte biedt voor ondernemers, betere ontsluiting en een betere basis voor investeringen in nieuwe duurzame bedrijfspanden door marktpartijen;
3. ZZP'ers steunen waar het noodzakelijk is. De gemeente Leidschendam-Voorburg telt verhoudingsgewijs veel ZZP'ers. Een deel hiervan ondervindt een stevige impact van de Coronamaatregelen. In samenwerking met het MKB-LV wordt nagegaan op welke wijze vanuit onze gemeentelijke taken en mogelijkheden, deze groep ondersteund kan worden;
4. De vergroting van de kansengelijkheid in de samenleving bestrijden. Meer mensen zijn in mindere mate in staat mee te (kunnen blijven) doen in de samenleving. Hoe langer de coronacrisis duurt, hoe groter de omvang van dit probleem wordt;
5. Versterken en verbeteren van het vangnet voor onze bewoners die het nodig hebben. Het huidige vangnet voor de meest kwetsbare inwoners en voor een nieuwe groep kwetsbare inwoners (jongeren, zelfstandigen, flexwerkers) is waarschijnlijk onvoldoende om de klap op te vangen. De aanvragen voor een uitkering zullen verder oplopen en er zal een groter beroep op schuldhelpverlening worden gedaan (door de bestaande doelgroep, maar ook door de nieuwe groepen). Het bestaande re-integratiebeleid zal herijkt moeten worden voor een nieuwe doelgroep werklozen. Hierop zullen aanpassingen gedaan moeten worden, bijvoorbeeld door meer op omscholing in te zetten.

De hierboven beschreven aandachtspunten geven richting, maar zijn nog geen concrete invulling. Concrete invulling vraagt dat er een precies inzicht is in de specifieke problemen als gevolg van de coronacrisis en de recessie, alsook dat er gerichte en effectieve instrumenten ter beschikking staan. Deze crisis brengt echter dusdanige veranderingen met zich mee dat getwijfeld kan worden of de geëigende instrumenten nog wel toepasbaar zijn. Omdat het om andere doelgroepen gaat, omdat het niet kan/mag vanwege de coronamaatregelen, omdat traditionele structuren en samenwerkingsketens snel veranderd zijn om zich in te stellen op de nieuwe realiteit en omdat mensen hun gedrag veranderen.

De directe effecten van corona kunnen vanuit de eerder gevormde Bestemmingsreserve corona bestreden blijven worden. Voor de bestrijding van de sociale en economische effecten op de middellange en lange termijn wordt in deze Nota van Wijziging een Bestemmingsreserve herstelbeleid gevormd van € 10 miljoen. De Bestemmingsreserve herstelbeleid heeft tot doel om Leidschendam-Voorburg sterker uit de crisis te laten komen door sociale, maatschappelijke en economische interventies te ontwikkelen en implementeren die burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen helpen zich in te stellen op de nieuwe toekomst.

Op dit moment is nog geen precieze invulling te geven van de initiatieven die uit de Bestemmingsreserve herstelbeleid zullen worden gefinancierd. Het college zal daarom op een later

tijdstip aan de raad een helder kader en een bestedingsplan voorleggen. Belangrijk is hierbij dat raad en college flexibel kunnen acteren op nieuwe ontwikkelingen en inzichten die het gevolg zijn van de recessie. Het college blijft de raad daarom met de coronamonitor informeren over de ontwikkelingen in Leidschendam-Voorburg.

Daar staat echter tegenover dat er ook een aantal 'no regret, no delay'-maatregelen genomen moeten worden. Deze maatregelen zullen zeker binnen het bestedingskader van de Bestemmingsreserve herstelbeleid vallen én er kan niet gewacht worden met de uitvoering ervan. In deze Nota van Wijziging is er daarom al een aantal opgenomen. Het betreft eenzaamheid, integrale schuldhulpverlening, intensivering aanpak re-integratie en participatie, winkelcentrum Julianabaan en versterken lokale economie.

2. Nieuw beleid en intensiveringen

In deze Nota van Wijziging is een grote plaats ingeruimd voor de effecten van de coronacrisis; de achtergronden, de (mogelijke) trends en ontwikkelingen, en de richting waarin het college wil acteren. En hoewel de coronacrisis alle facetten van de samenleving raakt, is het ook nodig om verder te gaan met het realiseren van de doelstellingen uit het coalitieakkoord. De aanpak van bestaande maatschappelijke opgaven zoals bijvoorbeeld de energietransitie, mobiliteit, goede onderwijshuisvesting en de vergrijzing en extramuralisering, verdienen immers ook (nog steeds) aandacht. Daarbij moet uiteraard zo goed mogelijk rekening worden gehouden met de effecten van de coronacrisis en de recessie.

2.1. Bestemming van de opbrengsten verkoop Eneco

Een bijzondere omstandigheid is dat de gemeente eenmalig een grote som geld heeft ontvangen door de verkoop van de aandelen Eneco. De hogere opbrengst van deze verkoop is een meevaller. Tegelijk komt dit geld met de grote verantwoordelijkheid om het nuttig aan te wenden. Zoals eerder aangegeven zal het college een deel van dit geld apart zetten voor een Bestemmingsreserve om Leidschendam-Voorburg door de crisis heen te helpen en er sterker uit te komen.

Het college wil zorgdragen dat Leidschendam-Voorburg ook op de lange termijn een economisch en sociaal sterke, leefbare en vitale gemeente is voor alle inwoners. Daarom wordt een deel van de Eneco-opbrengsten ingezet voor (of geïnvesteerd in) diverse langjarige maatschappelijke opgaven. Door de vorming van Bestemmingsreserves kan over een langere periode programmatisch gewerkt worden aan deze maatschappelijke opgaven. Omdat de maatschappelijke opgaven helder zijn, maar de concrete invulling nog nadere studie nodig heeft, zal een kader en bestedingsplan voor ieder van deze reserves op een later tijdstip aan de raad worden voorgelegd. Iedere bestemmingsreserve is bij betreffende taakveld toegelicht, maar hieronder alvast in het kort:

- *Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie*
Leidschendam-Voorburg staat, net als de rest van Nederland, voor een grote klimaatopgave. De gemeente heeft daarbij een belangrijke regierol als het gaat om de klimaatdoelen en als uitvloeisel daarvan de energietransitie. Doel is in 2050 CO₂ neutraal te zijn (kompas voor de leefomgeving). De contouren van het klimaatakkoord europees, landelijk en regionaal worden steeds scherper. In de bebouwde omgeving van de gemeente zullen tussen nu en uiterlijk 2050 alle bedrijven en woningen van het aardgas afgekoppeld moeten worden. Alternatieve warmtebronnen en opwekking en opslag van elektriciteit moet daarvoor in de plaats komen. Om deze uitdaging als gemeente in de regierol het hoofd te kunnen bieden is een forse intensivering van het bestaande beleid voor de komende jaren noodzakelijk. De gemeente stelt daartoe in 2021 een visie voor de warmtetransitie op en maakt tevens een start met een gerichte wijkaanpak voor de energietransitie. Tevens worden in 2021 de eerste stappen gezet door als gemeente het goede voorbeeld te geven door te starten met de verduurzaming van het eigen vastgoed, het stimuleren van stapsgewijze verduurzaming van onderwijsgebouwen, met de stakeholders te komen tot gerichte wijkaanpakken en bewoners te stimuleren hun woning (beter) te isoleren. Veel belang wordt gehecht aan participatietrajecten en aandacht zal worden gegeven aan bewonersinitiatieven. De gemeente wil de reeds ingezette dialoog met de bedrijven en inwoners verder intensiveren en duurzaamheidsmaatregelen stimuleren. Om deze ambitie te faciliteren wordt er € 46.000k aan de Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie toegevoegd.
- *Bestemmingsreserve onderwijshuisvesting*
Goede huisvesting is een belangrijk maar kapitaalintensief aspect van goed onderwijs voor onze kinderen. De gemeente heeft echter in de nabije toekomst een vervangings- en

renovatieopgave in het voortgezet onderwijs waar de rijksbijdragen onvoldoende voor zijn. De opbrengst van de verkoop van de Eneco-aandelen geeft ons te gelegenheid om deze opgave tijdig op te pakken. Er wordt daarom een Bestemmingsreserve onderwijshuisvesting gevormd van € 7.500k.

- *Bestemmingsreserve langer zelfstandig wonen*
Ouderen, maar ook jongere inwoners met een beperking, willen graag zo lang mogelijk zelfstandig wonen. Om dit mogelijk te maken moeten (bestaande en nieuwe) woningen, woonvormen maar ook de inzet van zorg en ondersteuning, aangepast en ontwikkeld worden. Door het creëren van een Bestemmingsreserve langer zelfstandig wonen kunnen initiatiefnemers geholpen worden bij de financiering van innovatieve woonvormen die wonen, ondersteuning en eventueel zorg combineren. Denk aan de bouw van een woonhofje, transformatie van een leegstaand schoolgebouw of voormalig verzorgingstehuis of gemeenschappelijk wonen in een appartementencomplex. Dit kunnen zowel huur- als koopwoningen zijn, of een combinatie hiervan. De resultaten zullen zijn: betere ondersteuning en zorg thuis, hulp aan mantelzorger en vrijwilligers, meer geschikte woningen voor ouderen. Hiervoor wordt € 10.000k aan de Bestemmingsreserve langer zelfstandig wonen toegevoegd.
- *Bestemmingsreserve afschrijvingslasten bereikbaarheid*
Om de gemeente bereikbaar te houden en ook binnen haar grenzen te zorgen voor een goede bereikbaarheid zijn investeringen in infrastructuur en OV nodig. De investeringsbedragen kunnen gefinancierd worden, maar voor de afschrijvingslasten is over een langere periode dekking nodig. Hiervoor wordt een Bestemmingsreserve gevormd. Om de doelen te bereiken wordt € 3.300k aan de Bestemmingsreserve afschrijvingslasten bereikbaarheid toegevoegd.
- *Bestemmingsreserve herstelbeleid*
Zoals hiervoor beschreven, heeft de Bestemmingsreserve herstelbeleid tot doel om Leidschendam-Voorburg sterker uit de crisis te laten komen door sociale, maatschappelijke en economische interventies te ontwikkelen en implementeren die burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen helpen zich in te stellen op de nieuwe toekomst. Om deze doelen te faciliteren wordt € 10.000k aan de Bestemmingsreserve herstelbeleid toegevoegd.
- *Bestemmingsreserve mobiliteit*
Het bereikbaar houden van Leidschendam-Voorburg vereist de komende jaren investeringen. Om de toekomstige investeringen te kunnen betalen, wordt voorgesteld om uit de opbrengsten van de verkoop van Eneco een Bestemmingsreserve mobiliteit van € 19.700k aan te leggen. Er is momenteel een raadsvoorstel Bereikbaarheid Damcentrum (1331) ingediend dat, indien hiertoe besloten wordt, gebruik zal maken van deze Bestemmingsreserve.

2.2. De uitvoering van het collegeprogramma

Zoals in de inleiding beschreven, hebben de coronacrisis en de recessie het college met grote uitdagingen en onzekerheden geconfronteerd. Met een beleidsarme begroting is gekozen om meer zicht te krijgen op de gevolgen van deze crisis voor de gemeente alvorens nieuw beleid voor de periode 2021-2024 voor te stellen aan de raad. Helaas is de coronacrisis nog niet voorbij en zijn ook niet alle mogelijke effecten van de recessie bekend. Er kan inmiddels wel een betere inschatting gemaakt worden binnen welke kaders en randvoorwaarden het college uitvoering kan geven aan het collegeprogramma. Op basis hiervan komt het college met een aantal voornemens.

Inwoners doen mee

Het gemeentebestuur oefent zijn publieke taak niet alleen uit, maar met burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen. We gaan daarom door met pilots met nieuwe werkvormen en werkmethoden op bestuurskundig gebied. De Raad van de Kinderen in 2019 wordt als succesvol beschouwd en wordt daarom ook in 2021 georganiseerd.

Makkelijk en snel van A naar B

Voor alle modaliteiten wordt doorgegaan met het verbeteren van bereikbaarheid en doorstroming. Met een parkeergarage aan de Rijnlandstraat en een parkeerterrein aan de Leidsekade/Venestraat wordt gestart met het verminderen van de parkeerdruk in en om het Damcentrum. Gestart wordt met het opstellen van een business case om de OV-verbinding tussen station Mariahoeve en de Mall te verbeteren en zo ook toegangswegen te ontlasten. Bovendien zal samen met Rijkswaterstaat en Unibail Rodamco Westfield een aanpak worden ontwikkeld met zogenaamde Smart Mobility-oplossingen om Leidschendam-Voorburg en de Mall de komende jaren ook op drukke momenten zo goed mogelijk bereikbaar te houden. Met het wandelpad Leidsenhage wordt ook de bereikbaarheid te voet verbeterd.

De blijvende populariteit van de e-bike vraagt om interlokale fietsverbindingen. Daarom werkt Leidschendam-Voorburg mee aan de fietsroute Den Haag – Pijnacker en start hiervoor in 2021 de planvorming. In 2021 en 2022 zal, in het licht van de huidige en verwachte verkeersontwikkelingen, het herontwerp van de Veursestraatweg ter hand worden genomen. Met de investeringsimpuls verkeersveiligheid wordt op korte termijn een aantal maatregelen genomen om op fietsroutes en in woonwijken de kans op ongevallen te verminderen en het letsel bij een ongeval te verminderen. Voor circa driekwart van de kosten worden subsidies van Rijk en MRDH verwacht.

Voor deze investeringen wordt een Bestemmingsreserve afschrijvingslasten bereikbaarheid gevormd. Voor andere mobiliteitsprojecten wordt een Bestemmingsreserve mobiliteit gevormd.

Grote stappen zetten in duurzaamheid, energie en milieu

Er blijven stappen gezet worden op het gebied van duurzaamheid, de energietransitie en klimaatadaptatie. Dat vraagt om een lange adem en een stabiel actieplan. De eerste stap wordt gezet met het instellen van een Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie uit de opbrengsten van de verkoop van de Eneco aandelen. In 2021 wordt aan de slag gegaan door als gemeente het goede voorbeeld te geven en te beginnen met de verduurzaming van het eigen vastgoed, met de stakeholders te starten met het ontwikkelen van warmtevisies per wijk en bewoners te stimuleren hun woning (beter) te isoleren.

Ruimte om te ondernemen

Sinds 2017 is er de Economische agenda waarmee wordt ingezet op het versterken van de lokale economie door een uitgebreid pakket aan maatregelen en acties. De afgelopen jaren zijn er diverse acties uitgevoerd om uitvoering te geven aan de vier prioriteiten: ruimte voor bedrijvigheid, dienstverlening aan ondernemers, stimuleren levendige leefomgeving en uitdragen kwaliteiten Leidschendam-Voorburg.

Op basis van de bevindingen uit de (concept) evaluatie van de Economische agenda is gebleken dat er veel is bereikt, maar dat er richting de toekomst behoefte is aan een andere aanpak: minder inzet op losse acties, meer inzet op activiteiten die duurzaam de economische structuur versterken. Zoals duurzame inzet op een versterkt vestigingsklimaat, bestaande uit het bieden van voldoende ruimte voor ondernemerschap, goede ontsluiting van economische clusters zoals winkelcentra en bedrijventerreinen, maar ook goede dienstverlening en het versterken van samenwerking tussen en met ondernemers. De inzet van de accountmanager is hierbij essentieel en zal worden gecontinueerd in het kader van de Lokale Economische Agenda.

Door verregaande verstedelijking in combinatie met schaarse stedelijke ruimte staat de al beperkte ruimte voor bedrijvigheid in toenemende mate onder druk. De verstedelijkingsopgave maakt het complexer om evenwichtige keuzes te maken tussen werken, wonen en recreëren. De omgevingsvisie biedt het kader om de economische opgaven in ruimtelijke zin te borgen, waarbij economie een

versterkende rol speelt in de realisatie van brede maatschappelijke opgaven in de gemeente. Deze uitdaging doet zich bijvoorbeeld voor bij de planvorming van het toekomstbestendig maken van winkelcentrum De Julianabaan, waarmee volgend jaar gestart wordt. Een florerende lokale economie met voldoende fysieke ruimte om te ondernemen draagt bij aan werk voor een brede doelgroep, inclusief praktisch opgeleiden, versterkt economische zelfstandigheid van bewoners en draagt bij aan de levendigheid en aantrekkelijkheid van de gemeente.

Werk en inkomen

De coronacrisis heeft grote gevolgen voor de economie en de arbeidsmarkt. Een deel van deze gevolgen is inmiddels al zichtbaar geworden. De instroom in de bijstand neemt toe en deelnemen aan de maatschappij (het liefst via betaalde arbeid) is nog minder vanzelfsprekend dan eerst. Daarom zetten wij de volgende acties in:

- Re-integratie: er komen nieuwe doelgroepen bij: ondernemers en jongeren. Zij hebben echter vaak een korte afstand tot de arbeidsmarkt. Door middel van een sectorgerichte aanpak en omscholing c.q. begeleiding naar werk voor beide doelgroepen worden zij zo snel mogelijk weer aan de slag geholpen;
- Participatie: de kansengelijkheid in de maatschappij groeit. Om de groei van deze kloof te beperken wordt de aanpak op het gebied van participatie geïntensiveerd. Omdat er onvoldoende capaciteit beschikbaar is om deze aanpak in korte tijd voor het gehele bestand door te voeren, wordt eerst met een gedeelte hiervan gestart;
- Schuldhulpverlening: meer inwoners kampen met financiële problematiek. De gemeente faciliteert inwoners om makkelijker de juiste ondersteuning te vinden door aansluiting bij de Nederlandse Schuldhulproute. Ook wordt ondersteuning geboden aan ondernemers met financiële problemen. Een nieuw beleidsplan schuldhulpverlening 2021-2024 is inmiddels opgesteld en als voorstel naar de raad verzonden.

Ook gaat het oneigenlijk gebruik van sociale voorzieningen beter bestreden worden door versterking van de handhaving in het sociaal domein. Dit vergt een tijdelijke investering in handhaving, waarna op termijn ook een financieel positief effect wordt verwacht. Dit project zou aanvankelijk aanvangen in 2020, maar is door de coronacrisis – waardoor de beoogde werkwijze niet uitgevoerd kon worden – vertraagd.

De gemeente ondersteunt de realisatie van paviljoen De Tureluur dat gerund door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Prettig wonen voor iedereen

In 2021 wordt gestart met de realisatie van een aantal projecten in het kader van het uitvoeringsprogramma Regiopark Duin, Horst en Weide (DHW). Daarmee verbetert het recreatieve netwerk tussen stad en land en de vitaliteit van het buitengebied. Zo blijft Leidschendam-Voorburg aantrekkelijk om te wonen én te recreëren. De vermindering van de parkeerdruk in Damcentrum draagt ook bij aan de woonbeleving in dit gebied, evenals het gestand doen van de eerdere toezeggingen om daar een ligplaatshaven aan te leggen. Dit laatste is overigens een project dat uiteindelijk geld zal opleveren door de verhuur of de verkoop van de ligplaatsen.

De leefbaarheid van het gebied langs de spoorlijn richting Leiden kan sterk verbeterd worden door de hoogspanningsleidingen van bovengronds naar ondergronds te brengen. Aangesloten wordt bij de plannen van Den Haag en Rijswijk. Dit kan nu nog met een forse subsidie van het Rijk en daarom wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd.

Met de pilot Frisse Start wordt een lichtere vorm van woningsanering onderzocht die sneller kan worden ingezet. Het betreft een lichte begeleiding waarbij de gemeente de kosten van de woningsanering en de begeleiding van het huishouden voor haar rekening neemt.

De implementatie en ontwikkeling van de Omgevingswet gaat door, ook al heeft het Rijk de invoering een jaar uitgesteld. Ook de gemeente gaat door met het treffen van de voorbereidingen en het ontwikkelen van goede instrumenten.

Goed onderwijs

Ervaringen gedurende de coronacrisis tonen aan dat een betere aansluiting tussen onderwijs en zorg beter passende zorg oplevert en op den duur ook kostenbesparend werkt. Daar wordt dan ook in 2021 op ingezet.

Door deelname aan het initiatief 'De Rode Loper' wordt er een bijdrage geleverd aan kwalitatief goed onderwijs in onze gemeente door zij-instromers te stimuleren en te ondersteunen. In het onderwijs zelf wordt onderzocht hoe de optimale ontwikkeling en het vergroten van kansen voor kinderen kan worden verbeterd door het uitvoeren van een aantal kansrijk geachte korte pilots. Daarnaast wordt onze bijdrage gecontinueerd aan de workshops techniek op scholen om de interesse van kinderen voor technische beroepen te vergroten. Overigens wordt het merendeel van de kosten gedragen door de scholen zelf en andere fondsen. Ook de bijdrage aan het geven van cultuureducatie wordt verlengd.

Gedurende de coronacrisis is ook duidelijk geworden hoe belangrijk goede ventilatie is voor scholen om veilig open te kunnen blijven. Het Rijk komt binnenkort met duidelijkheid over een subsidie voor scholen, die hun ventilatiesysteem moeten aanpassen. Zodra deze duidelijkheid er is wordt hier aanvullend beleid voor opgesteld.

Om goed onderwijs te kunnen blijven borgen wordt met een deel van de opbrengsten uit de verkoop van de Eneco-aandelen een reserve aangelegd voor onze huisvestingsopgaven in het voortgezet onderwijs.

Zorg voor gezondheid en welzijn

Corona heeft aangetoond hoe kwetsbaar wij als mensen en als maatschappij kunnen zijn. Er wordt daarom extra geïnvesteerd in innovatieprojecten voor de WMO en ouderenzorg en er wordt meer gedaan aan de bestrijding van eenzaamheid met een aanjaagfunctionaris, die vrijwilligerswerk en mantelzorg stimuleert.

De jeugd blijft een belangrijk aandachtspunt voor het college. Om zowel de kwaliteit van de zorg aan jeugd beter te borgen, alsook de kosten beter te kunnen beheersen, wordt extra budget beschikbaar gesteld voor de verdere transformatie van de jeugdhulp. Meer regie op casusniveau, betere routing naar hulp en intensiever contractmanagement van leveranciers staan centraal.

De sportclubs hebben het moeilijk, maar zijn ontzettend belangrijk voor de sociale cohesie van de maatschappij en dragen bij aan gezondheid en welzijn. Er wordt daarom geld ter beschikking gesteld voor investeringen in veilige (sport)routes in en rond de sportparken. Om de nodige (sociale) woningbouw niet ten koste te laten gaan van de sport wordt geld ter beschikking gesteld voor de (her)locatie van het rugbyveld. Ook wordt aangehaakt aan nieuwe ontwikkelingen in de sport met de aanleg van een beachsportveld. Steeds meer inwoners doen aan sport in de openbare ruimte zoals bij de fitplaats in park 't Loo in Voorburg. Om ook op deze ontwikkeling aan te haken wordt geïnvesteerd in fitplaatsen in de kernen Leidschendam en Stompwijk. Om hondeneigenaren tegemoet te komen wordt de hondenbelasting verlaagd.

Een gevarieerd en goed cultuuraanbod

Onze gemeente is trots op haar culturele aanbod. Cultuur ontspant, zet mensen aan het denken en maakt creatief. Daarnaast is een museum of theater ook een ontmoetingsplek. Kortom: het in standhouden van ons culturele aanbod is belangrijk. De gemeente ondersteunt daarom het initiatief Cultuurpodium dat werkt aan gezamenlijke doelen en activiteiten en om het maatschappelijke en economische effect van de cultuursector te vergroten en de cultuursector gezond te houden.

Op verzoek van de raad wordt de komende twee jaar bij wijze van pilot een extra bedrag aan Vlietwensen beschikbaar gesteld, dat bestemd is voor meerjarige activiteiten waarvoor Vlietwensen thans geen subsidie verstrekt, maar die een te geringe omvang hebben voor deelname aan een subsidietafel.

Door corona hebben theaters het moeilijk, de inkomsten lopen terug maar de kosten blijven gelijk. De theaters in onze gemeente bieden een goed theateraanbod, gevarieerd met voor ieder wat wils. Het Veur theater en Theater Ludens werken samen aan een plan om uiteindelijk verder te gaan als één theaterorganisatie met twee podia. In de afgelopen maanden hebben zij hierin goede stappen gezet. De impact van corona is groot en vraagt veel van de theaters. Om hen te ondersteunen wordt de totale exploitatiesubsidie tijdelijk verhoogd. Afhankelijk van de volgend jaar te nemen besluiten over de toekomst van de theaters zal er daarna mogelijk een structureel bedrag in de begroting voor worden meegenomen.

Huygens' Hofwijck is als cultureel erfgoed erg belangrijk voor Leidschendam-Voorburg. Om deze waardevolle locatie te kunnen behouden voor de toekomst is groot onderhoud nodig. Daar levert de gemeente een bijdrage aan.

Een Leidschendam-Voorburg waar het veilig is

De coronacrisis heeft klip en klaar aangetoond hoe noodzakelijk handhaving is om bewoners een veilig gevoel te geven, maar ook dat het complex en veeleisend werk is. Er wordt daarom ingezet op uitbreiding van de handhaving en geïnvesteerd in de kwaliteit van de handhaving. In 2021 wordt daarom ook geïnvesteerd in onderzoek naar de oorzaken van de stijging van incidenten met verwarde personen. Dit moet leiden tot een effectievere aanpak met de betrokken ketenpartners.

Een andere prioriteit blijft radicalisering, extremisme en polarisering. In 2021 wordt versterkt ingezet op het vergroten van de expertise en vaardigheden bij betrokken netwerkpartners zodat signalen eerder gezien en opgepakt worden.

Onze jeugd is belangrijk en de speelplekken moeten daarom veilig zijn. De borden bij de speelplekken worden daarom vervangen om beter en begrijpelijker te maken wat wel en wat niet mag en hoe misstanden kunnen worden gemeld.

De incidenten in Leidschendam-Noord in 2020 hebben een dieperliggende problematiek aan de oppervlakte gebracht die het gevoel van veiligheid en de leefbaarheid van deze wijken bedreigt. Met het versterkingsprogramma Leidschendam-Noord wordt verder gegaan dan handhaving en zal de nadruk gelegd worden op het wegnemen van de bronoorzaken die hebben geleid tot de huidige onacceptabele situatie. Dat kan alleen door intensieve samenwerking met andere maatschappelijke partijen die in deze wijken een rol hebben.

3. Financiële samenvatting

De voorgenomen wijzigingen op de programmabegroting 2021-2024 leiden tot onderstaand financieel totaalbeeld.

Ontwikkeling begrotingssaldi	2021	2022	2023	2024
Programmabegroting 2021-2024	-7.750	-1.575	-1.830	1.030
Mutaties Nota van Wijziging begroting 2021				
Septemercirculaire/ Algemene uitkering	1.282	353	68	209
Doorschuiven vanuit 2020	0	0	0	0
Nieuw beleid en intensivering	-2.591	-3.277	-1.583	-877
Ombuigingen/ bezuinigingen	0	100	200	200
Doorlichting begroting	351	196	-404	46
Kapitaallasten	0	-8	-8	-8
Totaal mutaties Nota van Wijziging begroting 2021	-958	-2.637	-1.727	-430
Totaal t/m Nota van Wijziging 2021	-8.708	-4.211	-3.557	600
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-4.874	-6.171	-4.873	-2.140
Totaal structureel t/m Nota van Wijziging 2021	-3.834	1.959	1.316	2.740

Bedragen x € 1.000

3.1. Toelichting van ontwikkeling van de begrotingssaldi

Septemercirculaire/ Algemene uitkering

De septemercirculaire geeft de een financiële vertaling van de effecten van de Miljoenennota naar het gemeentefonds. De Miljoenennota stond dit jaar in het teken van de Coronacrisis. In de bijlage 'Toelichting ontwikkeling gemeentefonds' is per onderdeel een toelichting opgenomen op de mutaties. De mutaties leveren per saldo in 2021 een voordeel op van € 1.282k en in de jaren daarna een kleiner voordeel.

Doorschuiven vanuit 2020

De reeks 'Doorschuiven vanuit 2020', ook wel overhevelingen genoemd, is per saldo een neutrale reeks omdat de diverse posten tegen elkaar wegvallen. Het doorschuiven van budget van 2020 naar 2021 betekent dat er in 2020 geld uit een budget terugvloeit naar de algemene reserve. Vervolgens worden deze bedragen in 2021 onttrokken aan de algemene reserve en toegevoegd aan de diverse budgetten. Per saldo is het effect daarvan in 2021 nul. In de programma's worden de voorgestelde doorschuivingen van 2020 naar 2021 benoemd en verklaard. Ook in de 2^e Turap 2020 zijn deze posten opgenomen en toegelicht.

Nieuw beleid en intensivering

Het nieuwe beleid en de geplande intensiveringen leiden tot extra kosten van € 2.591k in 2021, € 3.277k in 2022 en loopt daarna snel af. Deze kosten worden in de diverse programma's toegelicht.

Ombuigingen/ bezuinigingen

In het programma Algemene dekkingsmiddelen worden deze ombuigingen nader toegelicht.

Doorlichting begroting

De budgetten en uitputting van de afgelopen jaren zijn aan een nader onderzoek onderworpen waarbij gekeken is of de realisatie de budgetreeks rechtvaardigt. Ook is gekeken naar de correcte administratie van budgetten en de daarop geplande uitgaven. Dit heeft geleid tot een aantal mutaties die in de diverse programma's worden toegelicht.

Kapitaallasten

Dit betreft een aantal financieel-technische aanpassingen van de kapitaallasten ten opzichte van de bijstellingen in de Kaderbrief. Deze worden in de verschillende programma's nader toegelicht.

3.2. Het meerjarig beeld

Leidschendam-Voorburg heeft net zoals alle gemeenten in Nederland te maken met structurele tekorten in het sociaal domein, in het bijzonder bij de Jeugdhulp en de Wmo. Het tekort op de rijksmiddelen die de gemeente ontvangt voor de uitvoering van deze wetten wordt geschat op een bedrag van tussen de 5 en 8 miljoen euro per jaar. Omdat de rijksmiddelen niet langer via specifieke uitkeringen worden verdeeld, maar grotendeels via de algemene uitkering gemeentefonds, kan het tekort op de uitvoering van deze wetten niet langer exact worden bepaald. De gemeenten en de VNG – en daarin zelfs bijgestaan door de Provincies – voeren intensieve gesprekken met het kabinet om extra middelen voor het oplossen van deze problematiek te krijgen.

Ondanks dat tekort, lukt het toch om het exploitatiesaldo vanaf 2024 een positief saldo te geven en het structurele saldo zelfs vanaf 2022. Hiermee wordt ruim voldaan aan de eerder gemaakte afspraken met de toezichthouder om vanaf het laatste begrotingsjaar een structureel sluitende begroting te hebben. Het college behaalt hiermee zijn doelstelling om aan het einde van de collegeperiode een structureel ordentelijke begroting over te dragen.

Het meerjarig beeld voor het saldo van baten en lasten (de rij 'Totaal t/m Nota van Wijziging 2021') laat zien dat vanaf 2024 wordt een positief saldo verwacht bij ongewijzigd beleid. Deze ontwikkeling is gelijk aan die van de programmabegroting 2021-2024, waarbij de bedragen zelf iets negatiever zijn. De oorzaak hiervan is de keuze om nieuwe beleid en een aantal intensiveringen uit te voeren.

3.3. Het beeld voor 2021

Het nieuw beleid en de intensiveringen in 2021 en 2022 worden voor een groot deel gecompenseerd door een hogere algemene uitkering. Ondanks dit wordt het financieel beeld circa € 1 miljoen negatiever vergeleken met de programmabegroting 2021-2024. Het structureel tekort in 2021 is met circa € 3,8 miljoen fors te noemen.

Voor dit financieel beeld wordt bewust gekozen. Tijdens eerdere economische crises werd vaak sterk bezuinigd. Dit had helaas een versterkend effect op de crisis. Door tijdens deze recessie te blijven investeren in economische, sociale en culturele vitaliteit, zal de recessie minder lang duren en kan het herstel zelfs krachtiger zijn. De gemeente sluit zich hierbij aan bij de wereldwijde oproep van gezaghebbende economische instituten (CPB, IMF) aan overheden om de economie uit de crisis te investeren. Omdat Leidschendam-Voorburg er met haar reserves goed voorstaat, is deze aanpak ook haalbaar.

3.4. Ontwikkeling van de reserves

Ontwikkeling Reserves	2021	2022	2023	2024
Algemene reserve per 31-12	67.349	61.462	58.745	58.185
Bestemmingsreserves per 31-12	133.016	129.428	125.229	121.306
Saldo reserves per 31-12	200.365	190.890	183.974	179.491

Bedragen x € 1.000

In de tabel Ontwikkeling Reserves is het verloop te zien van de saldi van de algemene reserve en de Bestemmingsreserves. In deze Nota van wijziging wordt voorgesteld een aantal nieuwe Bestemmingsreserves te vormen. Voorgesteld wordt tevens om uit de algemene reserve vrij besteedbaar in totaal een bedrag van circa € 96,56 miljoen te storten in deze Bestemmingsreserves.

In de jaren 2021 en volgende vinden er vervolgens onttrekkingen aan deze Bestemmingsreserves plaats om binnen de verschillende begrotingsprogramma's uitgaven te kunnen doen. De algemene reserve daalt door de uitname ten behoeve van de nieuw te vormen Bestemmingsreserves en de negatieve exploitatiesaldi maar blijft voldoen aan de algemene aanvaarde solvabiliteitsnorm van 30%.

In hoofdstuk 6 Reservepositie wordt het verloop van de verschillende reserves nader toegelicht.

4. Het financieel perspectief 2021-2024

Conform de afspraken met de gemeenteraad is de Programmabegroting 2021-2024 beleidsarm gehouden. Dit om meer zicht te krijgen op de gevolgen van de coronacrisis op het gemeentelijk beleid en de financiën. Deze Nota van Wijziging 2021-2024 is hierdoor 'beleidsrijker' geworden dan gewoonlijk voor een Nota van Wijziging, ondanks dat het nog steeds lastig is om exact de gevolgen van de coronacrisis en de hieruit volgende recessie in te schatten.

In hoofdstuk 2 zijn de nieuwe beleidsvoornemens en intensiveringen beschreven om in 2021 en verder vorm te geven aan zowel een herstelbeleid voor Leidschendam-Voorburg alsook aan het collegeprogramma. In de hiernavolgende paragrafen zijn de nieuwe beleidsvoornemens en intensiveringen verder per programma uitgewerkt.

Een belangrijke exogene factor die de gemeentefinanciën beïnvloedt, zijn de uitkeringen uit het gemeentefonds. In de bijlage is uitgewerkt welke financiële consequenties de septembercirculaire 2020 – die de financiële uitwerking voor de gemeenten van de Miljoenennota bevat – heeft voor de gemeente Leidschendam-Voorburg. De effecten zijn verwerkt in de betreffende programma's.

Een aantal nieuwe beleidsvoornemens en intensiveringen brengt ook nieuwe investeringen met zich mee. Deze zijn in hoofdstuk 5 inzichtelijk gemaakt. Het effect van alle voorgenomen mutaties op de reserves is in hoofdstuk 6 inzichtelijk gemaakt. Tenslotte wordt in hoofdstuk 7 ingegaan op de risico's en kansen die zijn waargenomen ten opzichte van de Programmabegroting 2021-2024.

4.1. Bestuur en Ondersteuning

Programma Bestuur en Ondersteuning	2021	2022	2023	2024
Septembecirculaire/ Algemene uitkering				
Waterschapsverkiezingen	-13	-13	-13	-13
Subtotaal Septembecirculaire/ Algemene uitkering	-13	-13	-13	-13
Doorschuiven vanuit 2020				
Onttrekking aan algemene reserve vrij besteedbaar i.v.m. budgetoverhevelingen 2020	280	62	34	184
Subtotaal Doorschuiven vanuit 2020	280	63	34	184
Nieuw beleid en intensivering				
Onttrekking aan Bestemmingsreserve herstelbeleid	697	479	244	14
Onttrekking aan Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie	1.875	1.875	1.875	1.875
Onttrekking aan Bestemmingsreserve afschrijvingslasten bereikbaarheid	0	95	95	95
Kosten extra wethouder 2021	-159	-182	-182	-182
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	2.413	2.266	2.031	1.801
Doorlichting begroting				
Knelpunten ambtelijke organisatie	150	0	-150	0
Subtotaal Doorlichting begroting	150	0	-150	0
Totaal programma Bestuur en Ondersteuning	2.830	2.316	1.902	1.972

Bedragen x € 1.000

Toelichting vorming en aanwending van nieuwe Bestemmingsreserves

Met de vorming van Bestemmingsreserves kan over een langere periode programmatisch gewerkt worden aan maatschappelijke opgaven. In hoofdstuk 2 is beschreven hoe het college de Enecogelden wil bestemmen en welke Bestemmingsreserves het college hiervoor wil creëren. Onderstaande tabel geeft een overzicht op de vorming van deze nieuwe Bestemmingsreserves.

Programma bestuur en ondersteuning	2021	2022	2023	2024
Nieuw beleid en intensivering				
Vorming Bestemmingsreserves				
Storting in Bestemmingsreserve langer zelfstandig wonen	-10.000			
Storting in Bestemmingsreserve herstelbeleid	-10.000			
Storting in Bestemmingsreserve afschrijvingslasten bereikbaarheid	-3.360			
Storting in Bestemmingsreserve mobiliteit	-19.700			

Programma bestuur en ondersteuning	2021	2022	2023	2024
Storting in Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie	-46.000			
Storting in Bestemmingsreserve onderwijshuisvesting	-7.500			
Onttrekking aan Algemene reserve	96.560			
Effect vorming Bestemmingsreserves op exploitatieresultaat	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Het vormen van de bovenstaande Bestemmingsreserves heeft per saldo geen effect op het exploitatieresultaat.

In deze Nota van Wijziging is een aantal concrete bestedingen ten laste van deze Bestemmingsreserves opgenomen. Onderstaand wordt hierop in gegaan.

Onttrekking Bestemmingsreserve herstelbeleid

Hoewel een integraal bestedingsplan nog dient te worden opgesteld, bevat deze nota een aantal concrete beleidsvoorstellen/ intensiveringen die ten laste van deze reserve worden gebracht. Per programma worden deze onderwerpen hieronder weergegeven. De inhoudelijke toelichting op onderstaande onderwerpen is opgenomen in de desbetreffende programma's.

Programma Sociaal domein:

- Eenzaamheid
- Integrale schuldhulpverlening
- Intensivering doelgroepaanpak participatie

Programma Economie:

- Toekomstbestendig winkelcentrum Julianabaan
- Versterken lokale economie

Onttrekking Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie

Uit deze Bestemmingsreserve wordt een eerste reeks budgetten beschikbaar gesteld voor de periode 2021-2024 ter bekostiging van het eerste maatregelenpakket. De inhoudelijke toelichting is opgenomen in onderstaand programma.

Volksgezondheid en milieu:

- Energietransitie en duurzaamheid

Onttrekking Bestemmingsreserve afschrijvingslasten bereikbaarheid

De afschrijvingslasten van de maatregelen ter verbetering van de bereikbaarheid worden onttrokken aan de reserve afschrijvingslasten. De inhoudelijke toelichting op onderstaande onderwerpen is opgenomen in het desbetreffende programma.

Programma verkeer en vervoer:

- Ontsluiting parkeerterrein en woningbouw achter de Leidsekade 6 t/m 10 en Venestraat
- Parkeergarage Rijnlandstraat Noord

Toelichting overige

Septembercirculaire/ Algemene uitkering

Waterschapsverkiezingen

Op basis van het uitgevoerde onderzoek bij de waterschapsverkiezingen 2019 hebben de VNG en de Unie van Waterschappen (UvW) overeenstemming bereikt over een vergoeding voor de waterschapsverkiezingen. Bij de septembercirculaire zijn deze middelen aan het gemeentefonds toegevoegd. Het budget verkiezingen is overeenkomstig de vergoeding van € 13k vanuit de algemene uitkering verhoogd.

Doorschuiven vanuit 2020

In de Tweede tussentijdse rapportage 2020 is aangegeven dat een aantal activiteiten niet in 2020 kan worden uitgevoerd, maar uitgevoerd worden in 2021. De budgetten die voor de uitvoering van deze activiteiten beschikbaar waren zijn via een begrotingswijziging in 2020 gestort in de algemene reserve vrij besteedbaar. Om in 2021 uitvoering te kunnen geven aan de doorgeschoven activiteiten worden deze budgetten in 2021 opnieuw op de begroting gebracht. In dit programma wordt aangegeven voor welke doorgeschoven activiteiten middelen aan de algemene reserve worden onttrokken. De inhoudelijke toelichtingen op die doorgeschoven activiteiten zijn opgenomen bij de desbetreffende programma's.

De doorgeschoven activiteiten van 2020 naar 2021 betreffen:

- *Handhaving Sociaal Domein*
- *Overheveling evenementenbudget*
- *Plan van Aanpak parkeermaatregelen Leidschendam Centrum*
- *Uitstel invoering omgevingswet*
- *Verkoop Herenstraat 42-44*
- *Vertraging uitvoeren activiteiten toerisme (inclusief verfraaiing stationsplein Huygenskwartier)*
- *Uitvoering Wet Inburgering*

Nieuw beleid en intensivering

Kosten extra wethouder 2021⁸

Door het toetreden van GroenLinks tot de coalitie is ook een extra wethouder toegevoegd aan het college van burgemeester en wethouders. Naast de extra salarislasteren dient ook extra pensioenpremie betaald te worden. Daartegenover staat een lagere uitkering aan wachtgeld. Conform de voorschriften worden deze kosten meerjarig geraamd en niet slechts tot de verkiezingen.

Doorlichting begroting

Knelpunten ambtelijke organisatie

De druk op de ambtelijke organisatie is groot en wordt naar verwachting tijdens en in de nasleep van de coronacrisis alleen maar groter. Als gevolg daarvan kan niet altijd de vereiste kwaliteit aan werk worden geleverd. Knelpunten (zowel capaciteit als kwaliteit) zitten met name in de aanhaking op de regionale ontwikkelingen en de beleidsontwikkeling. Denk aan de energietransitie, woningbouw,

⁸ Strikt genomen betreft dit geen nieuw beleid, maar een autonome ontwikkeling. Om financieel-technische redenen wordt deze post onder Nieuw beleid en intensivering geplaatst.

regionale samenwerking (in het bijzonder op de grens met Den Haag), maar ook nieuwe taken in het sociaal domein.

De eerdere taakstelling op de ambtelijke organisatie (€ 420k vanaf 2022) is ingevuld door bestaande taken efficiënter uit te voeren, teams anders te organiseren en hierbij gebruik te maken van natuurlijk verloop. De knelpunten hebben een negatief effect op de positionering van onze gemeente in de regio en op het vermogen in te spelen op inhoudelijke maatschappelijke vraagstukken. Voor de korte termijn wordt met tijdelijke middelen het capaciteitstekort teruggedrongen en wordt er geïnvesteerd in het strategisch vermogen van de organisatie. Die tijdelijke investering biedt de organisatie ruimte om het werk anders en slimmer te organiseren. Daartoe is het noodzakelijk dat medewerkers nieuwe vaardigheden aanleren en andere competenties inzetten (frictiekosten). De tijdelijke capaciteit en frictiekosten bedragen voor de periode 2020-2022 circa € 3.000k.

In de Kaderbrief 2021-2024 is een stelpost opgenomen om de kosten van de knelpunten in de ambtelijke organisatie op te vangen. In verband met de coronacrisis wordt het traject later opgestart en lopen de lasten door tot in 2023. Dit betreft een verschuiving van € 150k van een in de Programmabegroting 2021-2024 opgenomen budget.

4.2. Veiligheid

Programma Veiligheid	2021	2022	2023	2024
Nieuw beleid en intensivering				
Radicalisering	-27	-27	0	0
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-27	-27	0	0
Totaal programma Veiligheid	-27	-27	0	0

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Toelichting

Nieuw beleid en intensivering

Radicalisering

De gemeente heeft afgelopen jaren veel geïnvesteerd in expertisebevordering op het gebied van het tegengaan van (religieus) extremisme en radicalisering. Diverse professionals in het sociaal domein en netwerkpartners zijn getraind. De casusregie is binnen de Lokale Kamer belegd. De complexe materie vraagt om het versterken en onderhouden van dit professionele netwerk. Dit gebeurt nu onvoldoende. Daarnaast zijn actuele thema's, zoals rechts- en linksextremisme, tot op heden onderbelicht. Ook zal er een sluitende aanpak tegen radicalisering, extremisme en polarisatie worden ontwikkeld. Hiervoor wordt in 2021 en 2022 € 27k extra beschikbaar gesteld.

4.3. Verkeer en Vervoer

Programma Verkeer en Vervoer	2021	2022	2023	2024
Doorschuiven vanuit 2020				
Plan van Aanpak parkeermaatregelen Leidschendam Centrum	-100	0	0	0
Subtotaal Doorschuiven vanuit 2020	-100	0	0	0
Nieuw beleid en intensivering				
Herprofilering Veursestraatweg	-25	-25	0	0
Investeringsimpuls verkeersveiligheid	0	-5	-5	-5
Ligplaatsenhaven Leidschendam Centrum	-55	-36	-36	-36
Metropolitane fietsroute Den Haag - Pijnacker	-15	-15	-35	-6
Ondergronds brengen hoogspanningslijnen	-20	-1.160	-1.160	-1.160
Ontsluiting parkeerterrein en woningbouw achter de Leidsekade 6 t/m 10 en Venestraat	0	-53	-53	-53
OV-shuttle NS Mariahoeve - Mall	-46	-14	-14	-14
Parkeergarage Rijnlandstraat Noord	0	-83	-83	-83
Smart Mobility	-100	0	0	0
Wandelpad Westfield Mall of the Netherlands	-40	0	0	0
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-301	-1.390	-1.385	-1.356
Doorlichting begroting				
Bereikbaarheid Damcentrum: Benutten zoals bedoeld	-1	-3	-3	-3
Subtotaal Doorlichting begroting	-1	-3	-3	-3
Totaal programma Verkeer en Vervoer	-402	-1.393	-1.388	-1.359

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Verbeteren bereikbaarheid

Het verbeteren van de bereikbaarheid van Leidschendam-Voorburg vraagt vaak om grote eenmalige investeringen. Voor het verbeteren van de bereikbaarheid van de gemeente wordt een Bestemmingsreserve mobiliteit gevormd (zie bestemming opbrengsten verkoop Eneco en hoofdstuk reserves). Afhankelijk van de besluitvorming over het raadsvoorstel Bereikbaarheid Damcentrum (1331) zal een nader bestedingsvoorstel aan de raad worden voorgelegd.

Toelichting

Doorschuiven vanuit 2020

Plan van Aanpak parkeermaatregelen Leidschendam Centrum

Als gevolg van de coronacrisis is het participatieproces rondom het vergroten van de blauwe zone Damcentrum vertraagd, waardoor de bebording en belijning niet in 2020 kan worden uitgevoerd. Deze werkzaamheden schuiven daarom door naar 2021. Alvorens het aanbestedingsproces in te gaan voor deelauto's is een nota deelmobiliteit opgesteld. Ook een animopeiling diende eerst

uitgevoerd te worden. Omdat dit laatste vertraging heeft opgelopen door de coronacrisis, kan de aanbesteding niet meer in 2020 plaatsvinden en schuift ook het daarvoor benodigde budget door naar 2021. Dit betreft in totaal € 100k.

Nieuw beleid en intensivering

Herprofilering Veursestraatweg

De inrichting van de Veursestraatweg als (voormalige) provinciale weg past niet bij de ambitie van de gemeente om een kwalitatief hoogwaardige, groene en recreatieve woonwijken te ontwikkelen in dit gebied. De gemeente neemt niet per woonwijk de hoogstnoodzakelijke maatregelen, maar beschouwt de functie en uitstraling van de Veursestraatweg als een integrale opgave. In 2021 wordt het definitieve ontwerp gemaakt met aangepaste raming. Vanaf 2022 zal milieu- en verkeerskundig onderzoek worden uitgevoerd, het bestek worden opgesteld en de aanbesteding en aanvang van de realisatie plaatsvinden. Hiervoor wordt in 2021 en 2022 € 25k vrijgemaakt.

Investeringsimpuls verkeersveiligheid

Het Rijk stelt tot 2030 in totaal € 500 miljoen beschikbaar voor een investeringsimpuls in het verkeersveiliger maken van wegen en fietspaden. Lokale en regionale wegbeheerders kunnen een rijksbijdrage van 50% ontvangen voor infrastructurele maatregelen die de verkeersveiligheid verbeteren. De MRDH doet daar nog extra subsidie bij, waarmee ca. 70 - 75% van de kosten met subsidie gedekt kan worden. Met deze regeling kan met relatief beperkte eigen middelen de verkeersveiligheid verbeterd worden. Leidschendam-Voorburg heeft op 1 juli 2020 een subsidie aanvraag ingediend. Deze is momenteel in behandeling. Om de korte termijnprojecten conform de subsidie-eis uiterlijk in het najaar van 2021 uit te voeren, is het noodzakelijk om op korte termijn de eigen gemeentelijke bijdrage toe te zeggen door middel van een investeringskrediet van € 395k. Na verrekening met de subsidie, blijft er een kapitaallast over van € 5k vanaf 2022. De kortetermijnmaatregelen hebben tot doel de verkeersveiligheid te verbeteren. Met een aantal maatregelen op fietsroutes (waaronder verbreding) wordt de kans op ongevallen met fietsers op deze routes verminderd. Met een aantal snelheidsremmende maatregelen in woonwijken wordt daar de kans op ongevallen verminderd en de kans op letsel verkleind.

Ligplaatsenhaven Leidschendam Centrum

In het Masterplan Damcentrum van 2004 is reeds beoogd een grotere ligplaatsenhaven in Leidschendam Centrum te realiseren. Daarbij is in het Actieplan Recreatie & Toerisme 2017-2021 de doelstelling opgenomen om meer aanmeerplaatsen te realiseren. De aanleg van de ligplaatsenhaven zou in eerste instantie door een derde worden gerealiseerd, maar is uiteindelijk overgedragen aan de gemeente. In 2021 gaat de gemeente de realisatie ter hand nemen. De kosten bedragen € 55k incidenteel en € 36k structureel (op basis van een investeringskrediet van € 456k) zullen uiteindelijk worden terugverdiend door middel van verhuur en/of verkoop van de ligplaatsen, welke echter naar verwachting gerealiseerd worden na 2024.

Metropolitane fietsroute Den Haag - Pijnacker

Door interlokale routes kwalitatief aantrekkelijk te maken en daarbij rekening te houden met de e-bike kan de aantrekkelijke fietsafstand naar het werk van 7,5 kilometer verdubbelen tot zo'n 15 kilometer. In combinatie met de voorziene ruimtelijke ontwikkelingen neemt de bereikbaarheid per fiets tot 2025 met 40% toe. Begin 2018 is door de Bestuurscommissie van de Vervoersautoriteit (BcVa) Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) de Metropolitane fietsroute Den Haag - Pijnacker geprioriteerd. Daarna is het programmateam Fiets van de MRDH samen met de ambtelijke werkgroep van start gegaan om deze route verder uit te werken. Het voorkeurs tracé is inmiddels tot een concept

schetsontwerp op routeniveau nader uitgewerkt. Vanaf 2020 werken de betrokken wegbeheerders, waaronder Leidschendam-Voorburg, hun deel van de route verder uit en starten met de uitvoering. De kosten zijn geraamd op € 65k incidentele kosten en € 6k structurele lasten. Dit is op basis van een investeringskrediet van € 500k, waarvan 70% door de MRDH wordt gesubsidieerd indien de realisatie uiterlijk in 2025 plaatsvindt.

Ondergronds brengen hoogspanningslijnen

In de gemeente Leidschendam-Voorburg is er in totaal nog 4,6 km lengte aan hoogspanningslijnen die ondergronds verkabeld kunnen worden. In het project Appelgaarde bevindt zich 1 km, waarvan het uitgangspunt is dat de kosten voor rekening van de projectontwikkelaar komen. Voor het resterende gedeelte (3,6 km) zal de gemeente de kosten zelf moeten dragen. Er kan momenteel gebruik gemaakt worden van de zogenaamde Verkabelingregeling waarbij een groot deel van de kosten worden vergoed door het Rijk. Betrokken partijen hebben aangegeven dat het vanwege desinvesteringen niet wenselijk is om dit traject in stukken ondergrond te brengen. Er zal daarom in 2021 een haalbaarheidsstudie uitgevoerd worden. De kosten hiervoor zijn geraamd op € 20k. Vooruitlopend op de haalbaarheidstudie worden alvast de middelen voor de realisatie vanaf 2022 gereserveerd.

Ontsluiting parkeerterrein en woningbouw achter de Leidsekade 6 t/m 10 en Venestraat

De aanpassingen in de infrastructuur om het parkeerterrein Leidsekade/Venestraat (programma Verkeer & Vervoer) beter te ontsluiten, vergen een investering en leiden daarmee tot afschrijvings- en rentelasten à € 53k vanaf 2022 (op basis van een investeringskrediet van € 1.615k). Hiervoor worden middelen uit de Bestemmingsreserve mobiliteit (dekking afschrijvingslasten) aangewend. Zie ook raadsvoorstel 1482.

OV-shuttle NS Mariahoeve - Mall

De bereikbaarheid van onze gemeente is een belangrijk speerpunt. De komst van Westfield Mall of the Netherlands (MotN) zal naar verwachting veel extra bezoekers aantrekken. Om de toekomstige bereikbaarheid te verbeteren, is het van belang om bezoekers - ook van buiten de gemeente - te stimuleren zo veel mogelijk met het openbaar vervoer (OV) te komen. Het optimaliseren van een goede OV-shuttle vanaf stationsplein Mariahoeve naar MotN, zal eraan bijdragen dat meer bezoekers ervoor kiezen met het OV te komen en dat zal de toegangswegen waaronder de N14 ontlasten. Een vervoerswaarde-onderzoek wijst uit dat een dergelijke nieuwe OV-verbinding dagelijks zo'n 2.000 extra reizigers zal vervoeren. Samen met de stakeholders wordt de realisatie van deze nieuwe OV-verbinding onderzocht. Hiervoor wordt in 2021 € 46k incidenteel en € 14k structureel beschikbaar besteld (op basis van een investeringskrediet van € 700k, waarbij rekening is gehouden met een maximale bijdrage van de MRDH van 50%).

Parkeergarage Rijnlandstraat Noord

De parkeerdruk in Leidschendam Centrum is zeker op de piekmomenten erg hoog (98%). In opdracht van de raad is het college in onderhandeling gegaan over realisatie van een ondergrondse parkeergarage onder het bouwplan Rijnlandstraat Noord. Door realisatie van een openbare parkeergarage kan de parkeerdruk in Leidschendam Centrum worden verlaagd. In 2021 zal de voorbereidingen voor die realisatie starten wat leidt tot rente- en afschrijvingslasten ten bedrage van € 83k vanaf 2022 (op basis van een investeringskrediet van € 2.135k). Hiervoor worden middelen uit de Bestemmingsreserve afschrijvingslasten mobiliteit aangewend. Zie hiervoor ook raadsvoorstel 1157.

Smart Mobility

Om Leidschendam-Voorburg en de Mall of The Netherlands de komende jaren ook op drukke momenten zo goed mogelijk bereikbaar te houden, werken de gemeente, Rijkswaterstaat en Unibail Rodamco Westfield nauw samen. Er wordt onderzocht of een beperkt aantal alternatieve routes

beschikbaar is dat bij grote drukte kan worden ingezet. Daarnaast wordt ingezet op het ontwikkelen van verkeersregelscenario's, die het mogelijk maken dat verkeersleiders vanuit de verkeerscentrale het verkeer zo goed mogelijk kunnen monitoren, begeleiden en waar nodig bijsturen. Tevens is het noodzakelijk dat de slimme verkeerslichten (zogenaamde iVRI's) van Rijkswaterstaat en de gemeente goed op elkaar worden afgestemd en geprogrammeerd om de verkeersstromen zo optimaal mogelijk te gaan regelen. Omdat Rijkswaterstaat en de gemeente voor bovenstaande geen capaciteit beschikbaar hebben, zal een bureau in de arm worden genomen. Dat krijgt de taak bovenstaande producten in samenspraak met Rijkswaterstaat, de gemeente en Unibail Rodamco Westfield te leveren en te implementeren. De geraamde kosten voor de gemeente Leidschendam-Voorburg bedragen in 2021 € 100k.

Wandelpad Westfield Mall of the Netherlands

In maart 2021 gaat het vernieuwde winkelcentrum Westfield Mall of the Netherlands volledig open. Naar verwachting gaat dit veel bezoekers trekken ook vanuit de regio en verder. NS-station Mariahoeve is het dichtstbijzijnde treinstation. Op dit moment zijn de routes van het station naar de Mall en naar de tram van onvoldoende kwaliteit en ook niet duidelijk herkenbaar. Om het reizen met het OV te stimuleren, de verwachte stroom te kunnen accommoderen en mogelijke overlast te beperken is het van belang de langzame verkeersroutes van en naar station Mariahoeve te verbeteren. In 2021 wordt gestart met de uitwerking van de plannen ter verbetering. Daarnaast wordt ook het doortrekken van dit wandelpad naar het Damcentrum bestudeerd. In totaal wordt hiervoor in 2021 € 40k beschikbaar gesteld.

Doorlichting begroting

Bereikbaarheid Damcentrum: Benutten zoals bedoeld

In de raad van 28 oktober is het voorstel Bereikbaarheid Damcentrum: Benutten zoals bedoeld behandeld (1841). Hierin is instemming gevraagd voor plaatsing van DRIP's (Dynamische Routeinformatie Panelen) en het beschikbaar stellen van twee investeringskredieten voor displays voor brugsignalering en DRIP's. De hieruit voortvloeiende structurele lasten kunnen worden opgevangen binnen de huidige begroting op de rentelasten na. Het betreft € 1k in 2021 en € 3k vanaf 2022. Die worden bij deze doorlichting van de begroting aangepast.

4.4. Economie

Programma Economie	2021	2022	2023	2024
Doorschuiven vanuit 2020				
Overheveling evenementenbudget	-50	0	0	0
Vertraging uitvoeren activiteiten toerisme (inclusief verfraaiing stationsplein Huygenskwartier)	-130	0	0	0
Subtotaal Doorschuiven vanuit 2020	-180	0	0	0
Nieuw beleid en intensivering				
Toekomstbestendig winkelcentrum De Julianabaan	-175	0	0	0
Versterken lokale economie (opvolger Economische agenda)	-170	-170	-170	0
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-345	-170	-170	0
Totaal programma Economie	-525	-170	-170	0

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Toelichting

Doorschuiven vanuit 2020

Overheveling evenementenbudget

Het evenementenbudget voor 2021 is eerder verlaagd van circa € 180k naar € 130k. Echter, door de coronacrisis wordt in 2020 minder bijgedragen aan evenementen. Om juist in deze voor ondernemers moeilijke tijden bij te dragen aan de economische vitaliteit van winkelgebieden en een aantrekkelijke en levendige gemeente wordt daarom voorgesteld het restant budget à € 50k van 2020 over te hevelen naar 2021. Hiermee komt het budget in 2021 weer op het oude niveau van € 180k.

Vertraging uitvoeren activiteiten toerisme (inclusief verfraaiing stationsplein Huygenskwartier)

De uitvoering van de activiteiten voor de stimulering van het toerisme loopt vertraging op door de coronacrisis, het aanvragen van cofinanciering en onderhandelingen met diverse partijen. Hierdoor zullen bepaalde activiteiten ten bedrage van € 130k niet in 2020 worden uitgevoerd, maar doorgeschoven worden naar 2021. Het gaat hier onder andere om activiteiten in het kader van de verfraaiing van het Stationsplein (Huygenskwartier), stroom- en watervoorzieningen op een drietal evenementenlocaties en het uitrollen van de promotiecampagne.

Nieuw beleid en intensivering

Toekomstbestendig winkelcentrum De Julianabaan

Er wordt gestart met de planvorming van het toekomstbestendig maken van winkelcentrum "De Julianabaan". Hiervoor wordt € 175k uit de Bestemmingsreserve herstelbeleid vrijgemaakt. Samen met de vastgoedeigenaren wordt onderzocht welke aanpassingen nodig zijn om het gebied aantrekkelijker te maken voor wonen, werken en winkelen. Herinrichting van de openbare ruimte, aanpassingen aan het winkelaanbod en het aantal winkels, en aanpassingen van diverse

woonvoorzieningen zullen worden onderzocht. Verwacht wordt dat de coronacrisis gevolgen zal hebben voor de samenstelling en inrichting van winkelcentra.

Versterken lokale economie (opvolger Economische agenda)

Door verregaande verstedelijking in combinatie met schaarse stedelijke ruimte staat de al beperkte ruimte voor bedrijvigheid in toenemende mate onder druk. De verstedelijkingsopgave vraagt om evenwichtige keuzes. Een omgevingsvisie biedt hier het kader voor om de economische opgaven in ruimtelijke zin te borgen, waarbij economie een versterkende rol speelt in de realisatie van andere maatschappelijke opgaven in de gemeente. Van 2017 tot en met 2020 is er daarom met de Economische agenda ingezet op het versterken van de lokale economie door een uitgebreid pakket aan maatregelen en acties. Op basis van de bevindingen uit de (concept) evaluatie van de Economische agenda is gebleken dat er veel is bereikt, maar dat er richting de toekomst behoefte is aan een accentverschuiving: minder inzet op losse acties, meer inzet op het borgen van structuurversterkende activiteiten. Daarom wordt de Economische agenda in aangepaste vorm nog drie jaar voortgezet en hiervoor wordt jaarlijks € 170k budget beschikbaar gesteld uit de Bestemmingsreserve herstelbeleid.

4.5. Onderwijs

Programma Onderwijs	2021	2022	2023	2024
Nieuw beleid en intensivering				
Bijdrage aan kwalitatief goed onderwijs, initiatief De Rode Loper	-39	-39	-39	0
Lokale Educatieve Agenda (LEA)	-5	-5	0	0
Techniekmenu	-22	-15	-8	0
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-66	-59	-47	0
Doorlichting begroting				
Schoolzwemmen	35	0	0	0
Subtotaal Doorlichting begroting	35	0	0	0
Kapitaallasten				
Kapitaallasten De Waterlelie	0	-8	-8	-8
Subtotaal Kapitaallasten	0	-8	-8	-8
Totaal programma Onderwijs	-31	-67	-55	-8

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Toelichting op de tabel

Nieuw beleid en intensivering

Bijdrage aan kwalitatief goed onderwijs; initiatief De Rode Loper

Voor het tegengaan van het lerarentekort in het voortgezet onderwijs sluit de gemeente zich voor een periode van drie jaar aan bij het Rode Loper initiatief en draagt hieraan gedurende 3 jaar € 39k bij. De Rode Loper levert een bijdrage aan de werving voor zij-instromers in het onderwijs en aan verdere professionalisering. Daardoor wordt bijgedragen aan kwalitatief goed onderwijs in onze gemeente.

Lokale Educatieve Agenda (LEA)

Een op overeenstemming gericht overleg tussen onderwijs en gemeente is verplicht. De LEA wordt gebruikt als structuur om dit verplichte overleg in te bedden. De LEA is ook belangrijk om af te stemmen met de schoolbesturen, bijvoorbeeld over kansengelijkheid in het onderwijs. De ombuiging op het LEA-budget zoals opgenomen in de meerjarenbegroting 2020-2023 wordt tijdelijk teruggedraaid waardoor deze pas vanaf 2023 ingaat.

Techniekmenu

Het onderwijsprogramma Techniekmenu staat in het teken van uitdagend wetenschap- en techniekonderwijs. Hierbij staat onderzoekend en ontdekkend leren centraal. Het overgrote deel van de basisscholen in Leidschendam-Voorburg participeert hierin. Hoewel de scholen zelf en diverse fondsen het grootste deel van de kosten dragen voor deelname aan het Techniekmenu, is een bijdrage van de gemeente noodzakelijk om de continuering te borgen. Tot en met 2023 draagt de gemeente totaal € 45k bij.

Doorlichting begroting

Schoolzwemmen

Het budget voor schoolzwemmen is de afgelopen jaren niet volledig gebruikt omdat er bij nader inzien minder behoefte blijkt te zijn voor het uitrollen van schoolzwemmen over meer scholen. Ook in 2021 is de verwachting dat dit, mede door de coronacrisis, niet volledig zal worden ingezet. Daarom wordt het budget in 2021 incidenteel verlaagd. Dit levert eenmalig € 35k op

Kapitaallasten

Kapitaallasten De Waterlelie

De klimaatinstallaties van De Waterlelie zijn destijds afgestemd op en met de beoogde gebruikers en gebaseerd op de oorspronkelijke indeling. Sindsdien is het gebruik en de indeling van de ruimtes meermalen gewijzigd en zijn er bouwkundige aanpassingen aan het gebouw gedaan. De klimaatinstallatie heeft onvoldoende mee kunnen bewegen. Al enige tijd wordt gewerkt aan de installatie en in 2021 worden de laatste aanpassingen gerealiseerd. Deze investering wordt gedaan in 2021 en dit leidt vanaf 2022 tot rente- en afschrijvingslasten van € 8k. Dit is gebaseerd op een investeringskrediet van € 105k.

4.6. Sport, cultuur en recreatie

Programma Sport, cultuur en recreatie	2021	2022	2023	2024
Nieuw beleid en intensivering				
Aanpassen bebording speelplekken	-24	-24	0	0
Beachsportveld	-3	-5	-6	-6
Cultuureducatie	-30	-30	-30	0
Cultuurpodium	-50	-50	-50	0
De Tureluur	-350	0	0	0
Digitaliseren genealogische archieven	-125	-125	0	0
E-Depot Archieven	-50	0	0	0
Museum Hofwijck	-30	-30	0	0
Rugbyveld	-50	-50	-28	-8
Sportstimulering	-15	-24	-24	-24
Theaters in Leidschendam-Voorburg	-45	0	0	0
Uitvoeringsprogramma DHW 2021 - 2024	-30	-30	-30	0
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-802	-367	-168	-38
Doorlichting begroting				
Uitvoeringskosten subsidietafels	1	1	1	1
Subtotaal Doorlichting begroting	1	1	1	1
Totaal programma Sport, cultuur en recreatie	-801	-366	-167	-37

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven

Toelichting op de tabel

Nieuw beleid en intensivering

Aanpassen bebording speelplekken

Bij ongeveer 200 speelplekken in de gemeente staan borden met pictogrammen met wat wel en niet mag in de speelplekken. Deze bebording is onduidelijk en mist een telefoonnummer zodat bewoners makkelijk een melding kunnen maken als er iets mis is in de speelplek. Deze bebording wordt daarom aangepast en hiervoor wordt in de periode 2021 - 2022 € 48k vrijgemaakt.

Beachsportveld

De gemeente streeft naar een vaste locatie voor beachsporten zoals beachvolleybal/ voetbal/ handbal per 1 januari 2023. De aanleg van een permanent buiten beach(multi)sportveld brengt kosten met zich mee. Naast budget voor tijdelijk personeel in 2021 en 2022 stelt de gemeente een investeringskrediet van € 150k beschikbaar in 2022. Vanaf 2023 zijn hiervoor de kapitaallasten opgenomen (€ 6k per jaar).

Cultuureducatie

Sinds 2013 voert Leidschendam-Voorburg samen met Rijswijk "Cultuureducatie met Kwaliteit" (CmK) uit. Het doel van CmK is goed cultuuronderwijs op elke basisschool en voor ieder kind. Momenteel nemen 17 basisscholen deel. Dat zijn zo'n 5.000 kinderen. Het Fonds voor Cultuurparticipatie dekt 50% van de kosten indien de gemeenten de andere 50% inleggen. De huidige regeling loopt in 2020 af, maar is verlengd voor de periode 2021-2023. De gemeente wil cultuuronderwijs blijven stimuleren en stelt daarom in deze periode jaarlijks € 50k beschikbaar.

Cultuurpodium

Leidschendam-Voorburg is voor de subsidies een nieuwe, participerende weg ingeslagen met de subsidietafels. Zes van de zeven subsidietafels zijn gestart. De voorgenomen tafel Levendige leefomgeving startte niet als subsidietafel. Op initiatief van vijf van de voorgenomen tafelgenoten is gewerkt aan een eigen interpretatie van deze tafel: het 'Cultuurpodium'. Het Cultuurpodium werkt net zoals het Erfgoedpodium, aan gezamenlijke doelen en activiteiten en beoogt daarmee het maatschappelijke en economische effect van de cultuursector, voor inwoners, ondernemers en bezoekers, te vergroten en de sector gezond te houden. Het Cultuurpodium zoekt de aansluiting met het promotieplan, zodat een bijdrage wordt geleverd aan de algemene promotie van de gemeente, specifiek via de cultuur- en evenementenroute. Deze aanpak wordt voor de komende drie jaar met jaarlijks € 50k ondersteund.

De Tureluur

De Tureluur is een paviljoen met daghoreca, terras, kas en moestuin, gerund door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De gemeente maakt hiervoor eenmalige kosten geschat op € 350k voor het verplaatsen van een parkeerterrein en het compenseren van een nabetalingsverplichting in het kader van de Nieuwe Driemanspolder.

Digitaliseren genealogische archieven

Op basis van de Archiefwet is de gemeente verantwoordelijk voor het duurzaam toegankelijk houden van archieven. Een deel van het genealogisch fysiek archief (burgerlijke stand) is in slechte staat. Het archief bestaat voornamelijk uit geboorte- en trouwaktes die bij het Haags Gemeente Archief (HGA) in beheer zijn. De kwaliteit van de archiefbescheiden is dermate verslechterd dat het beschikbaar stellen aan publiek extra risico's met zich meebrengt. In veel gevallen biedt restauratie geen uitkomst. De enige mogelijkheid die dan resteert is het archief niet meer beschikbaar te stellen aan publiek. Dan komt de toegankelijkheid in het geding. De vraag van inwoners en organisaties naar het archief is groot. De meeste bezoekers komen voor het genealogisch archief. Gelet op wettelijke taak van de gemeente en de maatschappelijke waarde is het noodzakelijk om het archief te digitaliseren. Het digitaliseren wordt in 2021-2022 uitgevoerd. Hierdoor blijft het archief voor de huidige en toekomstige generaties toegankelijk. Een bezoek en fysieke inzage is dan niet meer nodig.

E-Depot Archieven

De gemeente Leidschendam-Voorburg is voortvarend met het digitaal werken. Vrijwel alle informatie wordt sinds 2017 digitaal opgeslagen. Op basis van de Archiefwet dient digitale informatie na 10 jaar overgedragen te worden aan het gemeentearchief. Het gaat hierbij om het archiveren van 'voor eeuwig' te bewaren informatie in het E-Depot. Archiefwaardige stukken blijven dan voor toekomstige generaties volledig en digitaal toegankelijk. Het is een complex vraagstuk waarbij rekening moet worden gehouden met de ICT-infrastructuur van de gemeente. Landelijk zijn er verschillende initiatieven voor een digitaal archief. Leidschendam-Voorburg loopt voorop met de digitalisering en zal daarom eerder dan anderen een oplossing moeten hebben voor het blijvend bewaren van digitale archieven. Gelet op de wettelijke verplichting zal in 2021 een verkenning worden uitgevoerd. Het vervolgotraject zal na het onderzoek duidelijk worden.

Museum Hofwijck

Huygens Hofwijck is als cultureel erfgoed belangrijk voor Leidschendam-Voorburg. Om deze waardevolle locatie voor de toekomst te kunnen behouden is extra geld voor groot onderhoud nodig. Daar levert de gemeente een bijdrage aan.

Rugbyveld

De gemeente streeft naar een vaste locatie voor rugby. Het (tijdelijke) rugbyveld ligt nu op een aangewezen locatie voor (sociale) woningbouw. In 2021 wordt begonnen met het realiseren van een nieuwe, permanente locatie. Verwacht wordt dat deze in 2022 zal worden gerealiseerd. Voor de aanleg stelt de gemeente naast een budget voor de inzet van tijdelijk personeel in de periode 2021-2023 per 2022 een investeringskrediet van € 200k beschikbaar. Vanaf 2023 zijn hiervoor structurele kapitaallasten opgenomen van € 8k.

Sportstimulering

De afgelopen periode is wederom gebleken hoe belangrijk sportverenigingen en sportaanbieders zijn voor de sociale cohesie van de maatschappij en sterk bijdragen aan gezondheid en welzijn. Steeds meer inwoners doen aan sport in de openbare ruimte zoals bij de fitplaats in park 't Loo in Voorburg. Om ook op deze ontwikkeling aan te haken wordt geïnvesteerd in fitplaatsen in de kernen Leidschendam en Stompwijk. Bovendien wordt geïnvesteerd in veilige (sport)routes in en rond de sportparken. De gemeente stelt hiervoor in de periode 2021-2024 totaal € 87k beschikbaar.

Theaters in Leidschendam-Voorburg

De raad heeft op 10 september 2019 ingestemd met het voorstel voor twee podia vanuit één organisatie. De raad heeft de theaterorganisaties gevraagd het voorstel verder uit te werken. Het doel is het handhaven van het cultureel-maatschappelijk aanbod van de twee theaters in Leidschendam en Voorburg. Daartoe werken de theaterorganisaties samen met een kwartiermaker aan de uitwerking van dit besluit en een gezamenlijk plan. Vanaf 2021 start de uitvoering van dit plan en de gemeente ondersteunt dit met een bedrag van € 45k in 2021. Afhankelijk van de volgend jaar te nemen besluiten over de toekomst van de theaters zal er daarna mogelijk een structureel bedrag in de begroting voor worden meegenomen.

Uitvoeringsprogramma DHW 2021 - 2024

Door de deelname aan de Landschapstafel kan de realisatie van de gezamenlijke projecten met provinciale subsidie gecontinueerd worden. Bovendien kan Leidschendam-Voorburg daarmee profiteren van andere provinciale subsidies voor een beleefbaar, vitaal en authentiek buitengebied en het recreatieve netwerk met verbindingen tussen stad en land. Ook vragen veel nieuwe ontwikkelingen om maatregelen. Door de stedelijke verdichting is er behoefte aan meer recreatieve kwaliteit, terwijl er ook een transitie aankomt bij de agrarische sector o.a. door de bodemdaling die invloed heeft op de kwaliteit van het landschap. De Landschapstafel is een belangrijke partner in deze processen. Op die manier is het mogelijk andere provinciale subsidies aan te spreken zoals voor erfgoedlijnen en vergroening. De € 90k over drie jaar is bedoeld om subsidies binnen te halen en voor deelname aan de projecten van de Landschapstafel. Hiermee kunnen projecten zoals de Loozone 2^e fase gecontinueerd worden.

Doorlichting begroting

Uitvoeringskosten subsidietafels

Dit betreft de overheveling van budgetten vanuit de tafels naar een centraal budget ten behoeve van de uitvoering van de subsidietafels.

4.7. Sociaal Domein

Programma Sociaal domein	2021	2022	2023	2024
Septembecirculaire/ Algemene uitkering				
Brede aanpak dak- en thuisloosheid	-32	0	0	0
Subtotaal Septembecirculaire/ Algemene uitkering	-32	0	0	0
Doorschuiven vanuit 2020				
Handhaving Sociaal Domein	-300	0	0	0
Uitvoering Wet Inburgering	-150	0	0	0
Subtotaal Doorschuiven vanuit 2020	-450	0	0	0
Nieuw beleid en intensivering				
Aansluiting Onderwijs & Jeugdhulp	-161	-111	47	75
Eenzaamheid	-60	-60	-60	0
Handhaving Sociaal Domein	0	-300	540	540
Innovatiebudget WMO en ouderenzorg	-25	-25	0	0
Integrale schuldhulpverlening	-132	-89	-14	-14
Intensivering re-integratie en participatie	-160	-160	0	0
Pilot Frisse Start	-60	0	0	0
Raad van Kinderen	-30	-30	-30	0
Sluitende Aanpak verwarde personen	-30	-20	-10	20
Transformatie Jeugdhulp en WMO	-200	-200	0	0
Versterkingsprogramma Leidschendam-Noord	-300	0	0	0
Vlietwensen "middelgrote" projecten	-20	-20	0	0
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-1.178	-1015	473	621
Doorlichting begroting				
Digitalisering intake proces	0	0	0	0
Exploitatielasten Koningin Julianaweg 44	18	48	48	48
Uitvoeringskosten subsidietafels	-1	-1	-1	-1
Subtotaal Doorlichting begroting	17	47	47	47
Totaal programma Sociaal domein	-1.643	-968	520	668

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Toelichting

Septembercirculaire/ Algemene uitkering

Brede aanpak dak- en thuisloosheid

Het Rijk heeft in de septembercirculaire eenmalig extra middelen beschikbaar gesteld voor de brede aanpak dak- en thuisloosheid.

Doorschuiven vanuit 2020

Handhaving Sociaal Domein

Om alsnog uitvoering te kunnen geven aan de verbetering van de handhaving (zie: verderop) wordt door middel van deze overheveling het budget 2020 à € 300k doorgeschoven naar 2021.

Uitvoering Wet Inburgering

De vertraging van de invoering van de Wet inburgering naar 2021 heeft ervoor gezorgd dat een aantal kosten van in totaal € 150k pas in de eerste helft van 2021 zal worden gemaakt.

Nieuw beleid en intensivering

Aansluiting Onderwijs & Jeugdhulp

Er zijn kinderen die, in plaats van gebruik te maken van een combinatie van onderwijs en jeugdhulp, enkel gebruik maken van gemeentelijke jeugdhulp. Er is bovendien sprake van wachtlijsten voor passende onderwijsplekken. Dit heeft een negatief effect op de kansengelijkheid. Door versterkte inzet op het realiseren van een betere aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp, ontstaat er meer grip op thuiszitters of 'verkapte' thuiszitters. Deze versterkte inzet kost in de periode 2021-2024 totaal € 394k. Daarmee kunnen op termijn de kosten van overbruggingszorg⁹ worden teruggedrongen en minder/kortere trajecten jeugdhulp in het onderwijs worden gerealiseerd. Dit kan onder andere door duidelijke afspraken te maken met partners zoals omliggende gemeenten, samenwerkingsverbanden en kinderopvang.

Eenzaamheid

Uit een recente peiling voor de Wijkatlas blijkt dat in Leidschendam-Voorburg 16% van de inwoners soms en 3% vaak eenzaam is. Dit wordt in hoge mate versterkt door de coronacrisis. In de gemeente vinden al veel activiteiten plaats in het kader van mantelzorg en eenzaamheidsbestrijding. Denk bijvoorbeeld aan dagbesteding, zoals de ouderensoos en de activiteiten voor kinderen gegeven door de combinatiefunctionarissen. Samen met de maatschappelijke partners wil de gemeente de overbelasting van de mantelzorgers en eenzaamheid eerder signaleren en doorbreken. Door elkaars aanbod te kennen en eerder te signaleren kan hier optimaal gebruik van worden gemaakt. Ook de bekendheid van de beschikbare voorzieningen bij inwoners krijgt een impuls. Daarnaast wordt onder inwoners de bewustwording vergroot om naar een ander om te kijken en zo mantelzorg en vrijwilligerswerk te stimuleren. Voor dit alles wordt een 'aanjaagfunctionaris' aangesteld die zich met focus kan inzetten op deze activiteiten. Tot slot wordt ingezet op het vergroten van de weerbaarheid van eenzame inwoners. Onderzoekers hebben vastgesteld dat (groeps-)trainingen waar mensen werken aan het verminderen van negatieve gedachten en het verkrijgen van tools die gericht zijn op het onderhouden en verbeteren van het sociale netwerk, effectief zijn in de strijd tegen eenzaamheid. Vanuit de Bestemmingsreserve herstelbeleid wordt hiervoor gedurende drie jaar € 60k beschikbaar gesteld, zodat er tijdelijk een extra impuls kan worden gegeven aan het bestrijden van eenzaamheid die veroorzaakt wordt door de coronacrisis.

⁹ Zorg die wordt ingezet, totdat er een plaats is gevonden in het passend onderwijs.

Handhaving Sociaal Domein

Met de versterking van de handhaving in het sociaal domein wordt oneigenlijk gebruik van sociale voorzieningen beter bestreden. Dit vergt een tijdelijke investering in handhaving, waarna op termijn ook een financieel positief effect wordt verwacht. Gestart wordt met een project op het gebied van werk & inkomen. Hiermee moet - naast het behalen van uitstroom uit de bijstand - ervaring worden opgedaan die bijdraagt aan een efficiënter en aan de tijdsgeest aangepast beleid en werkwijze. Onder de noemer 'rechtencheck' worden alle bijstandsgerechtigden uitgenodigd voor een gesprek. Tijdens dit gesprek wordt aandacht besteed aan de rechtmatigheid van de verstrekte uitkering. Bovendien wordt eventuele mogelijke en noodzakelijke ondersteuning op andere terreinen besproken. Dit project zou aanvankelijk aanvangen in 2020, maar is door de coronacrisis – waardoor de beoogde werkwijze niet uitgevoerd kon worden – vertraagd. Daarom worden de (beoogde) budgetten doorgeschoven.

Innovatiebudget WMO en ouderenzorg

Om de financiële positie van de gemeente te versterken wordt intensief gekeken naar manieren om slimmer en beter te werken en het geld efficiënt in te zetten. Er wordt daarom in 2021 en 2022 jaarlijks € 25k beschikbaar gesteld om bij bestaande en nieuwe ontwikkelingen gericht extra investeringen te doen die zich op termijn financieel en/of maatschappelijk zullen terugverdienen.

Integrale schuldhulpverlening

Door de coronacrisis belanden steeds meer inwoners en ondernemers in de schuldhulpverlening. De komende jaren wil de gemeente daarom extra inzetten op vroegsignalering, preventie en versterken probleemoplossend vermogen bij beginnende schulden door deelname aan de Nederlandse Schuldhulproute. Op deze wijze wil de gemeente het aantal mensen met problematische schulden beperken. Aanvullend zal de gemeente starten met het beschikbaar stellen van schuldhulpverleningstrajecten voor zelfstandige ondernemers. Het doel is tevens om de bekendheid te vergroten van bestaande regelingen zoals het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz). Hiervoor wordt uit de Bestemmingsreserve herstelbeleid € 249k beschikbaar gesteld.

Intensivering re-integratie en participatie

Het aantal inwoners met een bijstandsuitkering neemt door de coronacrisis sterk toe. Steeds meer inwoners verliezen door de crisis hun baan. Bij de re-integratie krijgt de gemeente te maken met nieuwe doelgroepen, waaronder jongeren en ondernemers. Ook de arbeidsmarkt verandert. Om hierop te anticiperen is een aanpassing van de huidige dienstverlening nodig, waarbij ingezet wordt op een sectorgerichte aanpak, omscholing en begeleiding. Tegelijkertijd geldt dat er sprake is van een groeiende kansenongelijkheid c.q. tweedeling in de maatschappij. Daarbij gaat het onder andere om inwoners die langdurig in de bijstand zitten en een grotere afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Door intensievere begeleiding kan zoveel mogelijk worden voorkomen dat de afstand tot de arbeidsmarkt te groot wordt en uitstroom naar werk onhaalbaar wordt. Het doel van deze intensivering is het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt van cliënten met 24 tot 48 maanden afstand tot de arbeidsmarkt, door ze te begeleiden naar een vorm van participatie zoals bijvoorbeeld vrijwilligerswerk. Voor zowel de maatregelen op het gebied van re-integratie als participatie wordt € 320k beschikbaar gesteld voor de periode 2021-2022 uit de Bestemmingsreserve herstelbeleid.

Pilot Frisse Start

De gemeente ontvangt steeds vaker meldingen over zwaar vervuilde woningen. Pas na een grote startschoonmaak kan reguliere huishoudelijke ondersteuning en begeleiding ingezet worden. Deze startschoonmaak wordt nu niet vergoed vanuit de Wmo. Bewoners willen of kunnen de sanering van de vervuilde woning niet betalen. Hierdoor nemen de vervuiling en overlast verder toe. In de huidige situatie kan pas worden ingegrepen als besloten is bemoeizorg in te stellen. Dat is een zwaar en duur

instrument. Met een pilot wordt een lichtere vorm onderzocht die sneller kan worden ingezet. Het betreft een lichte begeleiding waarbij de gemeente de kosten van de woningsanering en de begeleiding van het huishouden voor haar rekening neemt. Hiervoor wordt in 2021 € 60k beschikbaar gesteld. De pilot draagt hiermee bij aan het maatschappelijk doel om inwoners zo lang mogelijk in veilige en gezonde omstandigheden thuis te laten wonen.

Raad van Kinderen

In 2019 heeft een (eenmalige) Raad van Kinderen adviezen gegeven op een hulpvraag omtrent armoede. Het doel van de kinderraad is driedig: 1) input van kinderen op concrete (ontwikkel)vraagstukken van de gemeente; 2) vergroten van de betrokkenheid van kinderen en het stimuleren van burgerparticipatie op jonge leeftijd; 3) bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen. In 2021 wordt in samenwerking met de adviesraad Sociaal Domein onderzocht op welke manier de Raad van Kinderen een structureel karakter kan krijgen. Voor de uitvoering hiervan wordt gedurende 3 jaar € 30k beschikbaar gesteld.

Sluitende Aanpak verwarde personen

Het aantal meldingen van Verwarde Personen in Leidschendam-Voorburg is tussen 2016 en 2019 met 137% gestegen. Door te intensiveren op de sluitende aanpak verwarde personen en de belangrijkste oorzaak/oorzaken van de stijging gericht aan te pakken kan het aantal meldingen (en daarmee kosten) worden ingeperkt en op den duur zelfs afnemen. In 2021 is extra capaciteit benodigd voor het uitvoeren van de analyse en opstellen van een plan van aanpak. In 2022 zal de uitvoering starten maar het effect is dan nog niet direct zichtbaar. In jaren daarna wordt bij een succesvolle aanpak een structurele afname van de kosten verwacht. De intensievere aanpak leidt tot extra lasten in de periode 2021-2024. Vanaf 2024 worden ook opbrengsten verwacht.

Transformatie Jeugdhulp en WMO

De afgelopen jaren is het aantal jeugdigen dat een beroep doet op de jeugdzorg gegroeid en ook de instroom in de Wmo neemt sinds begin sterk 2019 toe. De inkomsten vanuit het Rijk voor deze (gedecentraliseerde) taken en uitgaven zijn structureel uit evenwicht. De gemeente heeft er belang bij dat aanbieders een goed resultaat behalen voor de betreffende inwoner maar hierbij ook efficiënt werken. Daarvoor wordt regionaal en landelijk gezocht naar mogelijkheden om te innoveren. Dit heeft ten eerste opgeleverd dat in 2021 en 2022 de interne capaciteit incidenteel versterkt wordt met de inhuur van 2 fte jeugdconsulenten. De extra jeugdconsulenten gaan zich richten op het beter beheersen van de complexe en kostbare casuïstiek om zo onnodige en dure zorgtrajecten te voorkomen. Ten tweede zal extra worden ingezet op beter contractmanagement Jeugd en Wmo. Op basis van data gedreven inzichten kunnen leveranciers eerder en beter bijgestuurd worden op de kwaliteit en de kosten. Aan het eind van 2022 worden de resultaten geëvalueerd om te bepalen of deze aanpak structureel moet worden ingebed in de werkprocessen. Hiervoor wordt in 2021 en in 2022 € 200k vrijgemaakt.

Versterkingsprogramma Leidschendam-Noord

Er wordt gestart met het versterkingsprogramma Leidschendam-Noord. Er wordt al langer geïnvesteerd in de wijken in Leidschendam-Noord, maar het is duidelijk dat er nog winst te behalen valt op diverse terreinen. Uit de Vitaliteitskaart blijkt dat de wijk op de gebieden gezondheid, zorg en ondersteuning, werk, overlast en sociale woonomgeving ongunstig scoort en op de onderdelen armoede en veilig voelen zeer ongunstig scoort. In de startnotitie is een uitgebreide inventarisatie gemaakt met als leidraad de zes thema's die benoemd zijn in de motie. De komende periode vindt nadere uitwerking van het programmaplan samen met de raad, maatschappelijke partners en inwoners plaats. In het programmaplan worden de extra middelen inzichtelijk gemaakt die in de komende jaren nodig zijn voor de verschillende onderdelen van het programma voor een langdurige, programmatische inzet op het versterken van Leidschendam-Noord. Het programmaplan zal aan de raad worden voorgelegd. Voor de realisatie van dit versterkingsprogramma is in 2021 een budget van

€ 300k nodig om het programma vorm te geven en tegelijkertijd kansen, quick wins en urgente acties direct op te pakken.

Vlietwensen "middelgrote" projecten

Op verzoek van de raad wordt de komende twee jaar bij wijze van pilot een extra bedrag aan Vlietwensen beschikbaar gesteld, dat bestemd is voor meerjarige activiteiten waarvoor Vlietwensen thans geen subsidie verstrekt, maar die een te geringe omvang hebben voor deelname aan een subsidietafel.

Doorlichting begroting

Digitalisering intake proces

Betreft een bijdrage aan de digitalisering van het intakeproces als onderdeel van het jaarplan Werkorganisatie Duivenvoorde. De baten en lasten worden gecorrigeerd naar het juiste taakveld.

Exploitatielasten Koningin Julianaweg 44

Door de sloop van het gebouw Koningin Julianaweg 44 vervallen met ingang van 2021 ook de exploitatielasten van het gebouw.

Uitvoeringskosten subsidietafels

Dit betreft de overheveling van budgetten vanuit de tafels naar een centraal budget ten behoeve van de uitvoering van de subsidietafels.

4.8. Volksgezondheid en milieu

Programma Volksgezondheid en milieu	2021	2022	2023	2024
Septembecirculaire/ Algemene uitkering				
Gezond in de stad: impuls Kansrijke start	-16	-16	0	0
Versterking omgevingsveiligheid	-11	-11	-11	-11
Subtotaal Septembecirculaire/ Algemene uitkering	-27	-27	-11	-11
Nieuw beleid en intensivering				
Energietransitie en duurzaamheid	-1.875	-1.875	-1.875	-1.875
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-1.875	-1.875	-1.875	-1.875
Totaal programma Volksgezondheid en milieu	-1.902	-1.902	-1.886	-1.886

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Toelichting

Septembecirculaire/ Algemene uitkering

Gezond in de stad: impuls Kansrijke start

In het kader van het actieprogramma Kansrijke start worden de extra beschikbaar gestelde middelen toegevoegd aan het budget Gezond in de stad (GIDS).

Versterking omgevingsveiligheid

De door het Rijk beschikbaar gestelde extra middelen voor de lokale versterking omgevingsveiligheid worden toegevoegd aan het programma Volksgezondheid en milieu.

Nieuw beleid en intensivering

Energietransitie en duurzaamheid

Leidschendam-Voorburg staat, net als de rest van Nederland, voor een grote klimaatopgave. De energietransitie is één van de grootste transitie voor onze woonomgeving ooit. Deze is te vergelijken met de introductie van de elektriciteit in de 19e eeuw en het realiseren van de gesloten rioolafvoer vanaf 1900. Vanuit de landelijke en regionale overheden wordt ingezet op een CO₂-neutraal en aardgasloos Nederland in 2050. In de Klimaatwet zijn de doelen voor 2030 en 2050 vastgelegd. De doelen zijn verder uitgewerkt in het Klimaatakkoord. Gemeenten krijgen een regierol in de energietransitie. Uiterlijk in 2021 dient de gemeente een Transitievisie Warmte vast te stellen. Daarin moet de gemeente een tijdspad vastleggen waarop wijken van het aardgas gaan. De Transitievisie Warmte zal worden uitgewerkt in uitvoeringsplannen op wijkniveau. Samen met gebouweigenaren en bewoners zal in een zorgvuldig proces een afweging worden gemaakt hoe een wijk van het aardgas af gaat. In het uitvoeringsplan bepaalt de gemeente in samenspraak met de betrokken stakeholders de warmtevoorziening voor de wijk en op welke datum daadwerkelijk de toelevering van aardgas wordt beëindigd. Belangrijke onderdelen die in dit plan worden beschreven zijn onder andere de keuze van het alternatief voor aardgas, financiering, communicatie & participatie en organisatie.

De opgave treft alle 37.000 woningen in onze gemeente, bedrijfsgebouwen, scholen en het eigen vastgoed. Uiterlijk in 2050 dienen alle bedrijven, instellingen en woningen van het aardgas afgekoppeld te zijn. Tegelijk moeten er alternatieve warmtebronnen komen en moet de opwekking en opslag van elektriciteit mogelijk worden. Om deze uitdaging als gemeente in de regierol het hoofd te kunnen bieden zal een forse intensivering van het bestaande beleid noodzakelijk zijn. Een veelvoud is nodig van het bedrag dat nu op jaarbasis structureel beschikbaar is voor de uitvoering van de duurzaamheidsagenda waarvan de energietransitie onderdeel uitmaakt. De intensivering kent drie speerpunten waarvoor een eerste raming is gemaakt:

- a. Energieneutraal maken van het gemeentelijk vastgoed (€ 1.000k)
- b. Uitrol wijkaanpakken (€ 33.200k)
- c. Verhoging stimuleringsbudget inwonersinitiatieven (€ 11.600k)

Gelet op de enorme opgave die over een langere periode dient te worden aangegaan, zal uit de opbrengsten van de verkoop van de aandelen Eneco een Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie worden ingericht van € 46.000k.

In 2021 wordt gestart met de uitvoering. Daarom wordt in de periode 2021-2024 jaarlijks € 1.875k aangewend uit de Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie.

4.9. Bouwen en wonen (VHROSV)

Programma VHROSV	2021	2022	2023	2024
Doorschuiven vanuit 2020				
Uitstel invoering omgevingswet	-520	-63	-34	-184
Verkoop Herenstraat 42-44	970	0	0	0
Subtotaal Doorschuiven vanuit 2020	450	-63	-34	-184
Nieuw beleid en intensivering				
Implementatie omgevingswet (Kerninstrumenten)	-50	-280	-120	0
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-50	-280	-120	0
Totaal programma VHROSV	400	-343	-154	-184

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Toelichting

Doorschuiven vanuit 2020

Uitstel invoering omgevingswet

De Omgevingswet is met een jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Dat heeft gevolgen voor de invoering van de wet. Met name de omgevingsvisie en het omgevingsplan lopen hierdoor vertraging op. Voor de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) betekent het uitstel meer tijd om een goed onderbouwde en gedegen keuze te maken voor de nieuwe omgevingsplansoftware. Het budget hiervoor zal naar verwachting daarom niet in 2020 worden benut, maar in 2021.

Verkoop Herenstraat 42-44

De verkoop van de Herenstraat 42-44 wordt uitgevoerd conform het raadsbesluit (893), met dien verstande dat de verkoop niet in 2020 plaats vindt - zoals ten tijde van het raadsbesluit verwacht werd - maar in 2021. De vertraging is omdat overeengekomen is dat de betaling gekoppeld wordt aan het moment van onherroepelijke vergunningverlening.

Nieuw beleid en intensivering

Implementatie omgevingswet (Kerninstrumenten)

De kerninstrumenten van de Omgevingswet zijn wettelijke instrumenten. Door de implementatie van de kerninstrumenten voldoet de gemeente Leidschendam-Voorburg aan haar wettelijke verplichtingen. Het omgevingsplan zal in co-creatie opgesteld en vormgegeven worden. Dit is een nieuwe werkwijze. Het kerninstrument Programma's is nieuw. Bij nader inzien zijn meer inspanningen en (mogelijk externe) ondersteuning nodig. Hiervoor wordt vanaf 2021 totaal € 450k beschikbaar gesteld.

4.10. Algemene dekkingsmiddelen

Programma Algemene Dekkingsmiddelen	2021	2022	2023	2024
Septembecirculaire/ Algemene uitkering				
Septembecirculaire	1.282	353	68	209
Taakmutaties septembecirculaire	72	40	24	24
Subtotaal Septembecirculaire/ Algemene uitkering	1.354	393	92	233
Nieuw beleid en intensivering				
Hondenbelasting	-30	-30	-30	-30
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-30	-30	-30	-30
Ombuigingen/ bezuinigingen				
Kostendeekkende leges	0	100	200	200
Subtotaal Ombuigingen/ bezuinigingen	0	100	200	200
Doorlichting begroting				
Bereikbaarheid Damcentrum: Benutten zoals bedoeld	1	3	3	3
Exploitatielasten Koningin Julianaweg 44	-2	-2	-2	-2
Subtotaal Doorlichting begroting	-1	1	1	1
Totaal programma Algemene Dekkingsmiddelen	1.323	464	263	404

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Toelichting

Septembecirculaire/ Algemene uitkering

Septembecirculaire

De septembecirculaire geeft de een financiële vertaling van de effecten van de Miljoenennota naar het gemeentefonds. De Miljoenennota stond dit jaar in het teken van de Coronacrisis. De septembecirculaire leidt ook in 2020 tot hogere inkomsten gemeentefonds (€ 2.500k). Daarom is bij deze Nota van Wijziging een separate begrotingswijziging toegevoegd voor begrotingsjaar 2020. In de bijlage 'Toelichting ontwikkeling gemeentefonds' is per onderdeel een toelichting opgenomen op de mutaties.

Taakmutaties septembecirculaire

Het Rijk heeft in de septembecirculaire middelen opgenomen voor een aantal mutaties in de taakopdracht die de gemeenten hebben/krijgen. De raming van de te ontvangen middelen wordt hierop aangepast en de bijbehorende budgetten worden verhoogd. De taakmutaties betreffen de brede aanpak dak- en thuisloosheid, versterking omgevingsveiligheid, gezond in de stad en de waterschapsverkiezingen.

Nieuw beleid en intensivering

Hondenbelasting

Het college heeft eerder besloten de hondenbelasting te verhogen, waardoor de opbrengst meer in verhouding zou komen met de uitgaven van de gemeente die aan hondenbezit te relateren zijn. Vanuit de raad is verzocht deze verhoging kritisch te bekijken. Ook is vanuit de raad gesuggereerd de verhoging terug te draaien, waarbij de vermindering van inkomsten deels gecompenseerd kon worden door de uitgaven voor schoolzwemmen te beperken. Hoewel een daartoe strekkend voorstel geen meerderheid binnen de raad heeft verkregen, is de situatie thans dat de voor schoolzwemmen gereserveerde gelden, mede vanwege corona, naar verwachting niet uitgegeven zullen worden. Deze omstandigheden tezamen hebben het college doen besluiten tot een verlaging van de hondenbelasting. De verminderde opbrengsten zijn € 30k structureel.

Ombuigingen/ bezuinigingen

Kostendekkende leges

Eerder is besloten dat de leges vanaf 2021 volledig kostendekkend dienen te zijn. Daarvoor was een taakstelling opgenomen. De leges vallend onder titel 2 (fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning) zijn voor 2021 kostendekkend en verwerkt in de programmabegroting. Hiermee is eerder opgenomen taakstelling van € 200k ingevuld. Om de inwoners en bedrijven in deze corona crisis niet extra te belasten is ervoor gekozen dat de leges vallend onder Titel 1 (algemene dienstverlening) en Titel 3 (Europese dienstenrichtlijn) respectievelijk in 2022 en 2023 kostendekkend worden. Dit levert een meeropbrengst op ten opzichte van de taakstelling.

Doorlichting begroting

Bereikbaarheid Damcentrum: Benutten zoals bedoeld

In de raad van 28 oktober is het voorstel Bereikbaarheid Damcentrum: Benutten zoals bedoeld behandeld (1841). Hierin is instemming gevraagd voor de plaatsing van DRIP's (Dynamische Routeinformatie Panelen) en het beschikbaar stellen van twee investeringskredieten voor displays voor brugsignalering en DRIP's. De hieruit voortvloeiende structurele lasten zijn opgevangen binnen de huidige begroting, behalve de rentelasten. Die worden bij deze doorlichting van de begroting alsnog opgenomen.

Exploitatielasten Koningin Julianaweg 44

Door de sloop van het gebouw Koningin Julianaweg 44 vervallen met ingang van 2021 ook de exploitatielasten van het gebouw.

4.11. Overhead

Programma Overhead	2021	2022	2023	2024
Nieuw beleid en intensivering				
Burgerparticipatie	-30	-30	0	0
Handhaving	-300	-300	-300	0
Subtotaal Nieuw beleid en intensivering	-330	-330	-300	0
Doorlichting begroting				
Digitalisering intake proces	0	0	0	0
Informatiebeveiliging	150	150	-300	0
Subtotaal Doorlichting begroting	150	150	-300	0
Totaal programma Overhead	-180	-180	-600	0

Bedragen x € 1.000

- Een negatief getal betekent een (extra) uitgave.
- Een positief getal betekent een vermindering van de (geplande) uitgaven.

Toelichting

Nieuw beleid en intensivering

Burgerparticipatie

Om de burgerparticipatie te vergoten is een aantal pilots ontwikkeld. De pilots gaan inzicht geven in nieuwe werkvormen en -methoden op bestuurskundig gebied. De begeleiding en kosten van het leren van het werken met deze pilots vraagt echter om extra budget en een langere doorlooptijd dan eerder gedacht. In 2021 en 2022 wordt hiervoor jaarlijks € 30k extra beschikbaar gesteld.

Handhaving

Er is vanuit de samenleving een toenemende vraag naar toezicht en handhaving in de openbare ruimte. Dit gaat om inzet bij een brede problematiek zoals: parkeren, afval en honden, toezicht rondom scholen, op horeca-inrichtingen en drankverstrekking en aanwezigheid bij evenementen. Bovendien is de integrale ketenaanpak van complexe vraagstukken, veelal op het snijvlak van criminaliteitsbestrijding en handhaving, een opgave. Denk bij dit laatste bijvoorbeeld aan onze inzet in het regionaal HEIT-team. Ook de coronacrisis heeft een grote impact op de uitvoering van de handhaving. Door deze crisis is veel extra en andere inzet gepleegd door handhaving, maar is het handhaven vaak ook lastiger uitvoerbaar. Zolang het virus niet onder controle is, zal deze grote impact blijven hebben op de handhaving capaciteit.

Deze ontwikkelingen vereisen een grotere inzet van handhaving en daarmee uitbreiding van de capaciteit. Daarom wordt er vooralsnog incidenteel 3 jaar lang € 300k beschikbaar gesteld.

Doorlichting begroting

Digitalisering intake proces

Dit betreft verkeerd gerubriceerde kosten en opbrengsten van de digitalisering van het intake proces als onderdeel van het jaarplan Werkorganisatie Duivenvoorde. De baten en lasten worden gecorrigeerd naar het juiste taakveld en zijn per saldo nul.

Informatiebeveiliging

In de kaderbrief zijn middelen opgenomen voor Informatiebeveiliging. Inmiddels is gebleken dat de planning van de uitvoering ertoe leidt dat een deel van de kosten pas in 2023 genomen zullen worden en daarom wordt de financiële reeks hierop aangepast.

5. Nieuwe kredieten beschikbaar stellen

De volgende nieuwe kredieten worden in 2021 beschikbaar gesteld:

Nr.	Investering omschrijving	Investering toelichting	Bedrag	
1	Ligplaatsenhaven Leidschendam Centrum	De aanleg van de ligplaatsenhaven omvat de volgende componenten: - Stalen brug - Semi-automatische bediening - Aanleg steigers, trappen en aanmeerpalen ligplaatsen - Aanleg stroom en vuilwatervoorziening	63 193 150 50	
2	Parkeergarage Rijnlandstraat Noord	Investeringsbijdrage voor de aanleg van de circa 42 extra openbare parkeerplaatsen		2.135
3	Investeringsimpuls verkeersveiligheid	De investeringen in dit kader zijn: - Verbeteren Velostrada Duivenvoorde – Tuinenlaan 165 - verbreden fietspad Prinsensingel - Snelheidsremmende maatregelen Zeeheldenwijk - Snelheidsremmende maatregelen Prinsenhof laag	<u>Investering</u> 165 75 115 100 <u>Bijdrage</u> 124 56 86 75	114
4	Metropolitane fietsroute Den Haag - Pijnacker	Investering in de realisatie van een deel van de fietsroute op grondgebied Leidschendam-Voorburg	<u>Investering</u> 500 <u>Bijdrage</u> 350	150
5	Ontsluiting parkeerterrein Leidsekade/ Venestraat	De investeringen in dit kader zijn: - Grondkosten - Brug voor autoverkeer - Aanschaf Poller - Aan/ -ontsluiting weg/ parkeerterrein	390 260 60 905	
6	OV-shuttle NS Mariahoeve - Mall	Infrastructurele werkzaamheden zodat de shuttle kan rijden	<u>Investering</u> 700 <u>Bijdrage</u> 350	350
7	Waterlelie	Klimaatinstallaties van De Waterlelie		105

De kredietaanvragen voor Rugby en Beachsport zijn niet opgenomen in deze tabel. Omdat dit kredieten na 2021 betreft, worden deze later pas aangevraagd. Dat gebeurt bij de reguliere update van het investeringsplan.

6. De reservepositie

Onderstaande tabel geeft het verwachte verloop van de reserves weer:

Reserve	Stand 31-12-2020	Stortingen 2021	Onttrekkingen 2021	Stand 31-12-2021	Stand 31-12-2022	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2024
ALGEMENE RESERVES							
Algemene reserve met bufferfunctie	13.573	0	649	12.924	12.924	12.924	12.924
Algemene reserve vrij besteedbaar	160.230	649	97.746	63.133	61.457	62.297	61.137
Exploitatieresultaat (cumulatief)	0	0	8.708	-8.708	-12.919	-16.476	-15.876
ALGEMENE RESERVES	173.803	649	107.103	67.349	61.462	58.745	58.185
BESTEMMINGSRESERVES							
Bereikbaarheid Stompwijk	16.847	0	9.580	7.267	0	0	0
Stedelijke vernieuwing	377	0	0	377	377	377	377
Dekking afschrijvingslasten	17.598	9.882	928	26.552	33.030	31.395	29.806
Herwaardering activa	4.700	0	350	4.350	4.000	3.650	3.300
Nazorg Rietvink	350	0	0	350	350	350	350
Verevening sociale woningbouw	132	0	0	132	132	132	132
Langer Zelfstandig Wonen	0	10.000	0	10.000	10.000	10.000	10.000
Herstelbeleid	0	10.000	697	9.303	8.824	8.580	8.566
Mobiliteit	0	19.700	0	19.700	19.700	19.700	19.700
Afschrijvingslasten bereikbaarheid	0	3.360	0	3.360	3.265	3.170	3.075
Duurzaamheid en energietransitie	0	46.000	1.875	44.125	42.250	40.375	38.500
Onderwijshuisvesting	0	7.500	0	7.500	7.500	7.500	7.500
Maatregelen Corona	2.500	0	0	0	0	0	0
BESTEMMINGSRESERVES	42.504	106.442	13.430	133.016	129.428	125.229	121.306
TOTAAL GENERAAL	216.307	107.091	120.533	200.365	190.890	183.974	179.491

Bedragen x € 1.000

Onderstaand worden de stortingen en onttrekkingen die deel uitmaken van deze Nota van Wijziging nader opgesomd. De onderbouwingen zijn verwerkt in de desbetreffende programma's.

Stortingen/ onttrekkingen

1. Bestemmingsreserve langer zelfstandig wonen

Voorgesteld wordt om een Bestemmingsreserve langer zelfstandig wonen van € 10.000k aan te leggen. Dit voorstel wordt toegelicht in het programma Bouwen en Wonen.

2. *Bestemmingsreserve herstelbeleid*

Voorgesteld wordt om een Bestemmingsreserve herstelbeleid van € 10.000k aan te leggen. Dit voorstel wordt toegelicht in Hoofdstuk 2 in de paragraaf handelingsperspectief. In deze nota is al een aantal concrete bestedingsvoorstellen opgenomen, te weten:

Programma Sociaal Domein

- Eenzaamheid
- Integrale schuldhulpverlening
- Intensivering doelgroepaanpak Participatie

Programma Economie

- Toekomstbestendig winkelcentrum De Julianabaan
- Versterken lokale economie (opvolger Economische agenda)

Voorgesteld wordt conform de onderbouwing in de betreffende programma's de benodigde middelen aan de reserve te onttrekken.

3. *Bestemmingsreserve mobiliteit*

Voorgesteld wordt om een Bestemmingsreserve mobiliteit van € 19.700k aan te leggen. Dit voorstel wordt toegelicht in de inleiding in het programma Verkeer en Vervoer.

4. *Bestemmingsreserve afschrijvingslasten bereikbaarheid*

Voorgesteld wordt om een Bestemmingsreserve afschrijvingslasten bereikbaarheid van € 3.300k aan te leggen. Dit voorstel wordt toegelicht in de inleiding in het programma Verkeer en Vervoer. In deze nota is al een aantal concrete bestedingsvoorstellen opgenomen, te weten:

Programma verkeer en vervoer

- Ontsluiting parkeerterrein en woningbouw achter de Leidsekade 6 t/m 10 en Venestraat
- Parkeergarage Rijnlandstraat Noord

Voorgesteld wordt conform de onderbouwing in het betreffende programma de benodigde middelen aan de reserve te onttrekken.

5. *Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie*

Voorgesteld wordt om een Bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie van € 46.000k aan te leggen. Dit voorstel wordt toegelicht in de inleiding in het programma Volksgezondheid en milieu.

In deze nota is al een aantal concrete bestedingsvoorstellen opgenomen, te weten:

Programma Volksgezondheid en milieu

- Energietransitie en duurzaamheid

Voorgesteld wordt conform de onderbouwing in het betreffende programma de benodigde middelen aan de reserve te onttrekken.

6. *Bestemmingsreserve onderwijshuisvesting*

Voorgesteld wordt om een Bestemmingsreserve onderwijshuisvesting van € 7.500k aan te leggen. Dit voorstel wordt toegelicht in de inleiding in het programma Onderwijs.

7. Risico's en kansen

In deze paragraaf staan de risico's en kansen die mogelijk van invloed zijn op de financiële positie van de gemeente. Gebeurtenissen die regelmatig voorkomen en voorzienbaar zijn horen hier niet bij. Voor die gebeurtenissen staan namelijk op de balans toereikende voorzieningen, zijn verzekeringen afgesloten of verbetermaatregelen getroffen. De geïdentificeerde risico's en kansen zijn – net zoals de beschreven beleidsinitiatieven – aanvullend op hetgeen in de programmabegroting 2021-2024 is opgenomen.

Risico's

1. *Duur en effecten corona-crisis op de maatschappij en economie*

Eerder in deze nota is al beschreven dat corona een grote maatschappelijke impact heeft en daarmee ook op het handelen van de gemeente. Tevens is er sprake van een gezondheidscrisis die nog niet ten einde is. Hoe lang de crisis nog gaat duren alsmede het effect is lastig te voorspellen. Om de negatieve effecten van de coronacrisis voor maatschappij, economie en het gezondheidssysteem te dempen heeft het Rijk meermalen vele maatregelen getroffen. Het is onzeker hoe lang en in welke mate het Rijk dergelijke maatregelen wil en kan blijven uitrollen indien de crisis aanhoudt. Indien de crisis aanhoudt en het Rijk dempt niet meer met maatregelen, dan zal dit een groot effect hebben op de maatschappij en economie van de gemeente. Dit kan tot gevolg hebben dat de gemeente de uitvoering van haar beleidsplannen sterk bij moet sturen en mogelijk andere prioriteiten moet stellen.

2. *Impact van corona op het gemeentelijk apparaat*

Indien bij een aanhoudende crisis het Rijk maatregelen continueert of nieuwe treft, dan zal dit waarschijnlijk een grote impact hebben op de werkdruk van het gemeentelijk apparaat. Immers, het Rijk heeft tot nu toe ook veelvuldig gebruik gemaakt van de andere overheden om centraal ontwikkelde maatregelen uit te laten voeren. In de eerste maanden van de crisis heeft het gehele ambtelijk apparaat de schouders eronder gezet en de toegenomen werkdruk voor lief genomen. Maar dit is niet een situatie die vanzelfsprekend door kan gaan. Indien de gemeentelijke organisatie bij een voortdurende crisis wederom veel extra werkzaamheden ter hand zal moeten nemen, dan zal er een nieuwe prioritering van werk plaats dienen te vinden.

3. *Verandering meet- en rekenregels gemeentefonds*

Het Ministerie van BZK is bezig met een grondige aanpassing van de meet- en rekenregels voor de algemene uitkering. Deze aanpassing kan zowel positief als negatief uitpakken voor Leidschendam-Voorburg. Vooralsnog is de planning van BZK dat deze in december beschikbaar komen en dat dan de gevolgen kunnen worden onderzocht. Vanzelfsprekend is er daarna nog enige tijd de mogelijkheid om de meet- en rekenregels te bespreken met BZK en een eventueel negatieve impact bij te sturen. Het is niet vanzelfsprekend dat BZK eventuele wensen honoreert.

4. *Informatiebeveiliging kan tempo digitalisering beperkt volgen*

Eind 2019 is binnen de gemeentelijke organisatie een analyse uitgevoerd waaruit een plan voor verbetering van de informatiebeveiliging is voortgekomen. Door de coronacrisis is de digitalisering van het werken in een stroomversnelling gekomen. De kwaliteit van de informatiebeveiliging heeft – mede veroorzaakt door het ad hoc karakter van de (thuiswerk)maatregelen – deze versnelling slechts ten dele kunnen volgen. Daar komt bij dat in dezelfde periode het aantal bedreigingen sterk is toegenomen. De organisatie werkt aan verbetering van deze situatie, maar het aanhouden van de coronacrisis beperkt ook het handelend vermogen. Daarnaast is Leidschendam-Voorburg niet de enige organisatie die met deze ontwikkelingen te maken heeft, waardoor de juiste capaciteit op de markt schaars en duur is.

5. *Impact corona op de intensivering handhaving sociaal domein*

De intensivering van de handhaving is in sterke mate onderhevig aan het verloop van de coronacrisis en de daarbij geldende maatregelen. Vooral het persoonlijk contact met de cliënt is van groot belang voor de uitvoering van het project Rechtencheck. Het is onzeker of en zo ja, wanneer dit mogelijk is. In januari 2021 wordt bezien wat de mogelijkheden zijn onder de dan geldende omstandigheden. Afhankelijk daarvan wordt het project verder voorbereid of uitgesteld naar een later moment. Tot slot moet worden opgemerkt dat een besparing is opgenomen op basis van de verwachte uitstroom. De daadwerkelijke besparing is afhankelijk van de uitstroom die uiteindelijk kan worden gerealiseerd.

Kansen

6. *Stedin*

Stedin heeft als netwerkbedrijf een belangrijke rol in het technisch mogelijk maken van de energietransitie. Dit vraagt de komende jaren om aanzienlijke investeringen in het energienet. Om deze investeringen mogelijk te maken zal Stedin geld moeten aantrekken. Om daarbij een gezonde financiering te houden is hiervoor ook een versteviging van het eigen vermogen noodzakelijk.

In de Kaderbrief 2021 is aangekondigd dat Stedin naar verwachting na de zomer aan de huidige aandeelhouders een voorstel doet voor de uitgifte van nieuwe aandelen. Leidschendam-Voorburg kan deze aandelen kopen en hiervoor een deel van de verkoopopbrengst van de aandelen Eneco inzetten. Het is een directe investering die de gewenste energietransitie in Leidschendam-Voorburg mogelijk maakt en waarschijnlijk ook een behoorlijk financieel rendement oplevert. Het college volgt deze ontwikkelingen nauwgezet en ziet een investering in Stedin als een mogelijk interessante optie.

Ten tijde van het opstellen van de Nota van Wijziging is er nog geen voorstel van Stedin ontvangen. Dat betekent dat het college de raad hierover nog niet kan informeren en ook nog niet kan besluiten of het de raad hierover een voorstel wil doen. Het college zal de raad hier op een later moment verder over informeren.

7. *Investeringsfonds Rijk*

Op Prinsjesdag 2020 heeft het kabinet aangekondigd een investeringsfonds op te richten. Het fonds is gevuld met een aanzienlijke som geld en heeft als doel om het vermogen tot economische groei van de Nederlandse economie op lange termijn te stimuleren. Het is mogelijk dat zich hierbij ook kansen voor Leidschendam-Voorburg voordoen, hoewel er verder nog weinig over het hoe en wat van dit fonds bekend is. De ontwikkelingen zullen de komende tijd nauwgezet worden gevolgd.

8. *Doorzetten digitalisering*

Om gedurende de coronacrisis zoveel als mogelijk de dienstverlening te kunnen continueren en haar rol te kunnen vervullen in de bestrijding van effecten van de coronacrisis, zijn snelle sprongen gemaakt in de digitalisering. Onder andere de aanpak van de uitvoering van de TOZO heeft aangetoond dat grote sprongen gemaakt kunnen worden én dat deze zeer nuttig zijn. Echter, dit gaat niet zonder investeringen in IT én mensen. Maar het kan door efficiëntiewinst op de middellange termijn de mogelijkheid creëren om de werkdruk binnen het ambtelijk apparaat te verlichten en weer door te gaan met de volgende verbeterlagen.

Bijlage: Toelichting ontwikkelingen gemeentefonds

Gevolgen septembercirculaire

De septembercirculaire geeft de financiële vertaling van de effecten van de Miljoenennota naar het gemeentefonds. De Miljoenennota stond dit jaar in het teken van de Coronacrisis.

In onderstaande tabel zijn de financiële gevolgen van de septembercirculaire voor de gemeente Leidschendam-Voorburg weergegeven. Daarbij is de raming van de septembercirculaire afgezet tegen de ramingen van de inkomsten gemeentefonds zoals opgenomen in de 2^e turap 2020 en Programmabegroting 2021-2024. Deze ramingen waren gebaseerd op de meicirculaire.

De belangrijkste financiële gevolgen uit de actualisatie van de inkomsten uit het gemeentefonds op basis van de septembercirculaire zijn in onderstaande tabel weergegeven. Vervolgens worden deze nader toegelicht. Tot slot zal worden aangegeven waarmee deze mutaties begrotingstechnisch zullen worden verwerkt.

De mutaties:

	* € 1.000				
Mutaties gemeentefonds a.g.v. septembercirculaire	2020	2021	2022	2023	2024
1) Coronasteunpakket	1.677	653	-	-	-
2) Ontwikkeling uitkeringsbasis	1.065	779	416	207	276
3) Ontwikkeling BCF 2020	-42	-	-	-	-
4) Ontwikkeling accres en uitkeringsfactor	52	-66	-74	-148	-75
5) Netto effect taakmutaties	-1	-93	3	-	-
6) Netto effect decentralisatie-uitkeringen (DU)	-	-	-	-	-
7) Netto effect Participatie (IU)	123				
8) Correctie i.v.m afrondverschillen en afwikkeling 2019	-333	9	8	9	8
Netto effect septembercirculaire	2.541	1.282	353	68	209

1) Corona steunpakket

In juni heeft het rijk het 1e compensatiepakket corona aan de gemeenten bekend gemaakt. In een brief aan de Tweede Kamer van 31 augustus is het 2e compensatiepakket corona bekend gemaakt. De effecten van beide steunpakketten zijn in deze septembercirculaire verwerkt. Het terugdraaien van de opschalingskorting in 2020 en 2021 maakt deel uit van dit steunpakket. Hieronder een weergave van de extra incidentele inkomsten als gevolg van het Corona steunpakket.

Corona steunpakket	2020	2021
Lagere apparaatskosten (opschalingskorting)	287	653
Inhaalzorg en meerkosten Jeugdzorg	127	0
Inhaalzorg en meerkosten WMO 2015	46	0
Eigen bijdrage Wmo (abonnementstarief)	70	0
Buurt- en dorps huizen	76	0
Vrijwilligersorganisaties jeugd	32	0
Toezicht en handhaving	223	0
Precariobelasting en markt- en evenementenleges	93	0
Noodopvang kinderen van ouders met cruciaal beroep	99	0
Extra kosten verkiezingen 2020 en 2021 ivn Covid-19	102	0
Compensatie toeristen- en parkeerbelasting (DU)	74	0
Lokale culturele voorzieningen	448	0
	1.677	653

De gemeente heeft eerder besloten de financiële gevolgen van de coronacrisis en de lokale maatregelen te bekostigen vanuit de Bestemmingsreserve Corona. Voor de vorming van deze reserve is € 5.000k vrijgemaakt uit de algemene reserve vrij besteedbaar. Uit de Tweede tussentijdse

rapportage 2020 en uit de actuele coronamonitor blijkt dat de reserve maar gedeeltelijk zal worden ingezet. Een aanvulling van de inkomsten uit het steunpakket is dan ook niet noodzakelijk.

De extra inkomsten gemeentefonds uit het Corona steunpakket kunnen daarom vrijvallen ten gunste van de algemene dienst.

2) De ontwikkeling van de uitkeringsbasis en maatstaven

De algemene uitkering wordt in basis verdeeld op grond van de fysieke en sociale kenmerken van een gemeente. Kenmerken (maatstaven) waarvan het CBS jaarlijks de waarden vaststelt. Op basis van de definitief vastgestelde waarden van een groot aantal maatstaven van het uitkeringsjaar 2020 zijn de ramingen geactualiseerd. Een groot aantal maatstaven is door het CBS hoger vastgesteld dan waarmee in de ramingen was gerekend. De gemeente is dus op verschillende terreinen, zoals woningen- en inwoneraantallen harder gegroeid dan verwacht. Dit geeft vooral een groot financieel effect in 2020. Bijstelling van de ramingen betekent dat de gemeente in 2020 en de jaren daarna meer inkomsten uit het gemeentefonds zal ontvangen.

Niet alleen Leidschendam-Voorburg groeit harder dan verwacht. Dit is ook het landelijke beeld. Daarom is in de septembercirculaire, vanwege deze volumeontwikkeling, de uitkeringsfactor van de komende jaren naar beneden bijgesteld. Dit dempt het effect van de groei van de inkomsten uit het gemeentefonds.

3) De ontwikkeling van het BTW-compensatiefonds (BCF) in 2020

Het BCF-plafond bedraagt in 2020 € 3,15 miljard. Als de gezamenlijke declaraties van de gemeenten onder het plafond blijven wordt het verschil in het gemeentefonds gestort. Bij overschrijding van het plafond volgt een uitname. In de septembercirculaire is de verwachting opgenomen dat in 2020 sprake zal zijn van een onderbesteding van € 96 miljoen. Op basis van deze verwachting is de raming voor de inkomsten algemene uitkering uit de afrekening van het BCF 2020 met € 42.000 neerwaarts bijgesteld.

4) Ontwikkeling accres en overige aanpassingen uitkeringsfactor

In de septembercirculaire zijn de accressen 2020 tot en met 2024 gehandhaafd op de standen die waren opgenomen in de meicirculaire 2020. In de meicirculaire 2020 is aangekondigd dat de accressen voor de uitkeringsjaren 2020 en 2021 worden vastgeklemd op het niveau dat toen is gepubliceerd. Dit als onderdeel van het compensatiepakket corona. Dat geeft rust en stabiliteit in een roerige tijd. Een mogelijke toe- of afname van de rijksuitgaven leiden in die jaren dus niet tot wijziging van het accres. Het is voor de fondsbeheerders aanleiding om evenmin bijstellingen van de accressen vanaf 2022 te publiceren. Financieel technische aanpassingen in de berekening van de uitkeringsfactor hebben een beperkt nadelig effect op de algemene uitkering gemeentefonds.

5) Taakmutaties

In de septembercirculaire is een beperkt aantal taakmutaties opgenomen. Er worden extra middelen voor waterschapsverkiezingen beschikbaar gesteld. De extra inkomsten zullen ook hiervoor worden ingezet. Dit wordt neutraal in de begroting verwerkt.

Daarnaast bevat de septembercirculaire een uitname uit het gemeentefonds voor de uitvoering in 2021 van het PGB trekkingsrecht WMO en Jeugd door de Sociale Verzekeringsbank. Omdat hier geen besparing tegenover staat levert dit een nadeel op van € 93.000 in 2021.

6) Netto effect decentralisatie-uitkeringen (DU)

In de septembercirculaire zijn de bedragen van enkele bestaande decentralisatie-uitkeringen gewijzigd en is een aantal nieuwe decentralisatie-uitkeringen beschikbaar gesteld.

Nieuw zijn:

- DU Brede aanpak dak- en thuisloosheid (€ 18.000 en € 32.000 in respectievelijk 2020 en 2021). Het kabinet stelt voor een brede aanpak van dak- en thuisloosheid voor 2 jaar middelen beschikbaar. Het wil dak- en thuisloosheid zoveel mogelijk voorkomen en wil ervoor zorgen dat niemand op straat hoeft te slapen.
- DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten, € 11.000 vanaf 2021.
- De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed.

Daarnaast zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor:

- DU Gezond in de stad (2020-2022: €16.000);
- DU Voorschoolse voorziening peuters € 32.000 in 2020.

De extra inkomsten uit decentralisatie-uitkeringen zullen voor de beoogde doelen worden ingezet en zullen neutraal in de begroting worden verwerkt.

7) Netto effect Participatie (IU)

Om de Sociale Werkbedrijven te compenseren voor oplopende exploitatietekorten als gevolg van de Coronacrisis is de rijksvergoeding voor de WSW opgehoogd. De gemeente Leidschendam-Voorburg ontvangt hiervoor in 2020 € 201.000. De rijksvergoeding WSW wordt overeenkomstig gemaakte afspraken beschikbaar gesteld aan de DSW. Dit wordt neutraal in de begroting verwerkt.

Daarnaast wordt in 2020 € 123.000 aan bonus beschut werken uitgekeerd voor de creatie en de continuering van beschut werkplekken in 2019. Deze inkomst komt ten gunste van het begrotingsresultaat.

8) Correctie i.v.m. afrondverschillen en afwikkeling 2019

Bij het opstellen van de Tweede tussentijdse rapportage was abusievelijk een stijging van de inkomsten voor 2020 geraamd die betrekking had op een inkomst die in de jaarrekening 2019 was opgenomen. Daarnaast heeft de septembercirculaire een beperkt effect op de afwikkeling van 2019. De begroting wordt hier nu op gecorrigeerd. Daarnaast was sprake van een beperkt afrondverschil in het meerjarenperspectief.

Overige ontwikkelingen

Herijking gemeentefonds

De onderzoeken om met ingang van 2022 te komen tot een nieuwe verdeling voor het gemeentefonds zijn afgerond. Op basis van de onderzoeksuitkomsten en het bestuurlijk gesprek zullen de fondsbeheerders naar verwachting dit najaar een voorstel voor de nieuwe verdeling ter consultatie voorleggen aan de VNG en de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB). Op dat moment zullen ook de onderzoeksrapporten op Rijksoverheid.nl worden gepubliceerd. Na weging van de adviezen van de VNG en ROB zullen de fondsbeheerders de Tweede Kamer per brief informeren over het definitieve verdeelvoorstel. Dat zal naar verwachting in december plaatsvinden.

Financiële verwerking van de gevolgen van de septembercirculaire

De financiële effecten van de septembercirculaire zijn voor de jaren 2021 en volgende opgenomen in deze Nota van Wijziging. Het financiële effect van de septembercirculaire voor het jaar 2020 zal via een separate begrotingswijziging in de begroting 2020 worden verwerkt. Deze separate begrotingswijziging is toegevoegd aan de stukken bij deze Nota van Wijziging.